

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **137**

A.L.Th. de Bruijne

Het homohuwelijk en de
gevolgen voor de kerken

WOORD/WEERWOORD **142**

Gijs Calis/Gerard Markerink

Gedeelde verantwoordelijkheid
is geen verantwoordelijkheid

WOORD/WEERWOORD **146**

B. Luiten

Is verantwoordelijkheid
niet te delen?

MEDITATIEF **148**

A.S. v.d. Lugt

Als Gümüs mocht blijven...

WANDELEN MET GOD **149**

O.W. Bouwsma

Feiten zijn feiten

KERK WERELDWIJD **150**

Karlo Janssen

Besloten en besproken -
de ICRC 1997

KUNST **154**

J.M. de Jong

Jeugd en kunst

en verder...

Nieuw uitgekomen/Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / A.L.Th. de Bruijne

HET HOMOHUWELIJK EN DE GEVOLGEN VOOR DE KERKEN

Kat geleden bracht de commissie 'Kortmann' advies uit aan de regering over het zogenaamde 'homohuwelijk'. In meerderheid is zij voor een gelijkstelling van heterofiele en homofiele relaties en pleit zij ervoor dat homofiele paren een volwaardig burgerlijk huwelijk kunnen aangaan. Het lijkt erop dat de paarse coalitiepartners deze zaak zo mogelijk voor de kamerverkiezingen van 1998 en de daarop volgende kabinetsformatie willen regelen. De fractievoorzitter van het GPV, Schutte, wees er in dit verband op dat nu de kerken aan zet zijn om deze ontwikkeling zo mogelijk nog te keren. In dit artikel wil ik op de betekenis van deze zaak voor het kerkelijk leven ingaan. Wat moeten we als kerken doen nu deze zaken er zo voorstaan?

Het advies

De media hebben uitvoerig bericht over het advies van de commissie 'Kortmann'. Ik kan er inhoudelijk

dus kort over zijn. Ik haal alleen de hoofdlijn even op.

De regering vroeg dit advies nadat het parlement zich in meerderheid voor het homohuwelijk had uitge-

sproken. De regering zag daaraan nogal wat bezwaren. Nederland zou zich bijvoorbeeld verwijderen van de huwelijkswetgeving van vrijwel **alle** andere landen. Alleen in Hawaï kunnen homofiele paren trouwen. Het is de **vraag** hoe de regering nu zal omgaan met het advies van de commissie. Op het eerste gezicht levert deze geen nieuwe argumenten. Misschien blijven de reserves bij de ministerraad. Dan zal echter het parlement – wellicht wat vertraagd door de behoudender Eerste Kamer – de zaak uiteindelijk wel doorzetten. Zo ongeveer ging het **ook** bij de euthanasiewetgeving. De kans is dus groot dat binnen **afzienbare** tijd ook een verbot van mensen van gelijk geslacht onder het burgerlijk huwelijk valt.

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. OEBRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RUIJTER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMEUK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISSENT:

K.J. BURGER, Groenestraat 142, 8261 VK
Kampen, Tel. (038) 3325972.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

ƒ 85,75 per jaar; ƒ 46,25 per halfjaar; studenten
ƒ 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
ƒ 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers ƒ 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bractah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: ƒ 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

De betekenis

Wat is de zin van een openstelling van het huwelijk **voor** homofiele paren? Het gaat er niet om dat andere samenlevingsvormen dan de **man-vrouw-relatie** geaccepteerd worden. Dat is in onze samenleving al zo. Op 1 **januari** a.s. treedt de wet op 'geregistreerd partnerschap' in werking. Daaronder mogen ook homofiele relaties vallen. Nederland hoort zo al bij **een** kopgroep van landen met dezelfde mogelijkheid, zoals Denemarken, Zweden, Noorwegen en **IJsland**. Maar volgens velen **gaat** dat niet **ver** genoeg. Nog steeds zien zij **dis-**criminatione **van** homofielen. Want anderen kunnen kiezen tussen burgerlijk huwelijk en registratie. En homofiele paren staan bij voorbaat op dat laatste spoor. Dat noemen zij ongelijke behandeling. Echte gelijkheid is er pas als ook **hun** relatie huwelijk **kan** heten.

Praktisch verandert er niet veel. Want de commissie wil niet zover gaan dat ook de positie van kinderen binnen een homofiele relatie **ge-**lijk wordt aan die binnen het huidige huwelijk. In een homofiele relatie is er voor kinderen immers altijd een 'derde' nodig. Hierom vinden velen zelfs het advies **van** de commissie te mager. Op dit punt blijft nog ongelijkheid. En tegenstanders **van** het advies, zoals ook de minderheid van de commissie **zelf**, tonen met deze inconsequentie aan dat het advies **zelf** tussen de regels door erkent dat een homofiele relatie anders is dan een huwelijk. Dan is ongelijke **behandeling** niet automatisch discriminatie. De stap naar het homohuwelijk is terecht een vooral symbolische stap genoemd. Zo demonstreren wij de emancipatie van medemensen met een homofiele geaardheid in onze samenleving.

Niet over homofilie

Nu ik dit thema aansnijdt, bestaat het risico dat ik die homofiele medemensen geen recht doe. Ik bena-

der het genoemde advies in dit artikel als **een** symptoom van de situatie in onze maatschappij en **het** gaat me **om** de vraag hoe we als **christenen** en kerken in die situatie de beste opstelling vinden. In het volgende artikel zal ik wel een opmerking **maken** over homofiele relaties, maar ook dan **bedoel** ik het binnen dit perspectief. Het gaat mij er dus niet om de vragen rond **homofilie** en homofiele **relatievor-**ming te bespreken. Laat staan dat, ik deze **even** kort zou willen wegschrijven. **Over** die vragen is al uitgebreider in ons blad geschreven en dat zal zeker nog vaker gebeuren.

Je verstaat de tijd toch wel?

Hoe moeten we als kerken met de ontwikkeling die ik schetste omgaan? Ik moet in dit verband denken aan een woord uit Rom. 13. Paulus **doet** daar een appel op zijn lezers: 'jullie **verstaan** de tijd **toch wel**? Het is nu de tijd om uit de slaap te ontwaken. De nacht is vergevorderd en de dag is nabij'. Een christelijke houding hangt af van het goed is **samen** met geestelijk inzicht in de tijd waarin je leeft. Daarom moeten we zo'n ingrijpend advies aan de overheid niet teveel **op** zichzelf benaderen, en het vervolgens bestrijden, relativiseren of erover klagen. We moeten eerst peilen in welke geestelijke samenhang het vandaag staat.

Eeuwenlang waren onze cultuur en onze samenleving direct of indirect **beïnvloed** door het christelijk **ge-**loof. Hoe diep die invloed **ging**, is **een** andere vraag, **maar** juist in het publieke leven **kwam** je haar tegen. Dat is begonnen in de eerste **eeu-**wen, toen de **kerk** almeer de **be-**staande cultuur **probeerde** binnen te dringen. Het **kreeg** officiële **structuren** sinds de tijd dat de **eer-**ste Romeinse keizer christen werd. Daardoor werden de **staat** en de samenleving van tegenstanders tot mogelijke instrumenten van het christelijk geloof. In de laatste eeuwen is op het niveau van het den-

ken van deze invloed afscheid genomen. Maar op een praktisch niveau golden tot voor kort in de publieke samenleving allerlei normen en waarden die grotendeels **aan** het christelijk geloof ontleend waren. Nog geen 50 jaar geleden hoefde je bijvoorbeeld geen christen te zijn, om echtscheiding alleen bij hoge uitzondering te aanvaarden. Sterker nog: de echtscheidingswetgeving weerspiegelde trekken van een christelijke moraal. En dat kun je op meer punten aanwijzen.

Omwaardering

Pas in onze tijd zie je ook in de praktijk al sterker de gevolgen van wat modern denken al veel eerder voorstond. Die **min** of meer christelijke elementen blijken restanten die geen verbinding meer hadden met hun wortels en nu snel afsterven. Je medemensen hebben een levenshouding die niet **op** allerlei punten nog best een beetje herkenbaar is, maar die **echt** haaks staat **op** christelijke waarden. Niet **op** alle plaatsen in ons land merk je dat even sterk. Daardoor kan het gebeuren dat het je niet zo opvalt. Maar **wie** bijvoorbeeld in en rond de **grote** steden leeft, **weet** het uit ervaring. En je merkt het ook in de zogenaamde publieke **samenleving**, bijvoorbeeld in de politiek. **Allerlei** waarden uit het christelijk geloof komen daardoor op z'n kop te staan. Er voltrekt zich een omwaardering.

Daar kun je ach en **wee** over roepen, en het vervolgens vanuit Gods geboden op een moralistische manier afkeuren. Maar het getuigt van meer bijbels inzicht om het **begrijpelijk** te vinden als iets **wat** nu eenmaal hoort bij **het** ongelooft. En niet met moralisme maar met christelijke bewegendheid te reageren. Bijvoorbeeld **Rom. 1** maakt duidelijk hoe er een innerlijke wetmatigheid bestaat tussen het zich **afkeren** van God, die de schepper is, en die **omwaardering** van gegevens uit zijn schepping, én hoe het christelijk antwoord daarop de bewegendheid

is met een **wereld** die onder Gods toorn ligt.

Gelijkheid als spelregel

In onze tijd lijkt de westerse **samenleving** terug te keren naar **de** situatie van het begin van de jaartelling. Op het publieke terrein en op het niveau van overheid **en** wetgeving speelt het christelijk geloof geen rol, niet direct en niet indirect. Tegelijk zie je een ander verschijnsel. Die bewust niet-christelijke samenleving is op haar beurt geen **eenheid**. Het is niet gelukt om een nieuw verenigend perspectief te scheppen als alternatief voor het min **of** meer christelijke. Er is sprake van een veelheid aan **visies** en levenspraktijken, die **op** het publieke terrein allemaal hun partijtje meebazen. Een kader dat die veelheid weer samenbindt, ontbreekt. Wie zo'n kader aanbiedt, staat onder de verdenking dat hij zijn **privé**-of groeps-mening opdringt. Als samenleving komen we niet veel **verder** dan het zoeken naar **spelregels** om met die veelheid om te gaan. Als heel belangrijke spelregel kun je die van de gelijkheid en het daarmee verbonden anti-discriminatiebeginsel zien.

Wat is normaal?

Naar mijn inzicht moeten we als christenen en als kerken met de geschetste situatie meer rekenen dan we meestal doen. Soms is **het** alsof christenen niet door hebben dat 'vroeger' in dit opzicht echt voorbij is. En waar we wel voelen hoe zeer die oude situatie onder **druk** staat, stoppen **we** alle energie in pogingen om die toch nog te redden. Maar daarachter zit de stilzwijgende vooronderstelling dat het **toen normaal was** en nu abnormaal wordt. Wie zegt dat? Juist de **tijd** waarin de publieke samenleving en zelfs de overheid ontvankelijk **waren** voor christelijke waarden kun je in het licht van de Bijbel **uitzonderlijk noemen**. Wij beleven dat vaak anders, omdat we al lang niet

anders gewend waren. Maar **aan** de positie van christenen in bijvoorbeeld islamitische landen kun je zien hoe uitzonderlijk ons voorrecht op dit punt **is** geweest. **Ook** de Bijbel geeft weinig aanleiding om zo'n situatie te verwachten. Daarentegen past de situatie die er nu aankomt veel meer bij de **woorden** van Jezus en de apostelen over de positie van christenen in de wereld. Zouden **we** dan alles op alles moeten zetten om die uitzonderlijke situatie zoveel mogelijk te **bewaren**, terwijl ieder kan constateren dat **onze** samenleving ingrijpend van karakter **is** veranderd?

Voorbeeld

Om het restant aan christelijke waarden **in** de publieke samenleving te verdedigen, **gebruiken** we vaak de volgende methode. We zoeken naar argumenten die voor onszelf als christen niet eens de kern **vormen**, maar waarvan we verwachten dat ze ook anderen nog zullen aanspreken, zodat zij **deze verrekennen**. Je ziet dat bijvoorbeeld in **de** manier waarop **we** als christenen de publieke **zondagsrust** proberen te verdedigen. Doorslaggevend zal **voor** onszelf het vierde gebod zijn **en** de eer voor **God** die samenhangt met de volledige overgave aan zijn **werk**. **Maar** in de publieke discussie wijzen **we** vooral op **het** heilzame en sociale karakter van die rust. Het effect daarvan blijkt hoogstens een soort **vertraging** van het kwaad dat **we** willen afwenden. Sornmigen **weten** zich gedeeltelijk aangesproken door onze **argumenten**, bijvoorbeeld vanuit hun socialistische achtergrond. Maar anderen vinden **ze** volstrekt niet overtuigend. En op den duur gaat zo'n ontwikkeling toch wel door. Zo **voeren we** eigenlijk achterhoedegevechten.

Gevolgen

Tegelijk heeft deze stijl gevolgen voor christenen en kerken zelf. Omdat we de energie vooral steken in

zo'n verdediging van wat in de oude setting gewoon was, zijn we niet voldoende toegerust als die toch het veld **moet** mimen. We verspillen onze krachten aan een gevecht dat bij voorbaat verloren is, en zijn er daarom te laat **mee** om ons in te stellen op **een** nieuwe christelijke houding voor de tijd die dan intreedt. Zodra je inzielt of vermoedt dat de oude setting aan het verdwijnen is, **wordt** een **andere** kwestie urgenter. Niet: hoe houden we de publieke samenleving zelf nog een beetje christelijk beïnvloed, waarvan dan onze eigen christelijke moraal hopelijk profiteert? Maar: hoe **vinden we zelf een heilige leefwandel midden in een publieke samenleving die a-christelijk en pluralistisch is**? Als we de energie verkeerd **besteden**, kan het effect zomaar zijn dat we in die nieuwe setting in grote verlegenheid raken als **het** gaat om een christelijke levensstijl. Bovendien dreigt er nog een effect. Als je de strijd voor christelijke waarden op het niveau van de publieke **samenleving** voert met argumenten die ook anderen zullen aanspreken, treedt bij jezelf zomaar vervlakking **op**. Om op het publieke terrein gehoord te worden, **raak** je eraan gewend veel christelijke bagage thuis te laten. Als gevolg daarvan kun je persoonlijk en als groep of kerk sterk seculariseren.

Alternatief

Naar mijn indruk zullen **we** als christenen waardevoller voor de samenleving zijn, als **we** niet uit alle macht proberen elementen van het min of meer christelijk karakter van die samenleving nog te redden. We zouden moeten inzien dat **zij** feitelijk **in de greep van de demonen en van de zonde is gekomen**. En dat is niet vreemd in **een** wereld waarvan de duivel volgens de Bijbel 'de overste' is. Hij heeft wel zijn 'recht' op de wereld verloren, maar nog niet zijn voelbare **macht**. Vervolgens betekent dat niet dat we ons van die samenleving **afzijdig**

moeten houden, **maar** evenmin dat we haar **vooral** moraliserend moeten benaderen door in naam **van** Gods geboden allerlei kwaad terug te dringen, in de veronderstelling dat zij daarvoor nog wel **wat** gevoelig zal zijn. Midden in die samenleving zullen we ons er als groep (gemeente) op toeleggen een heilig leven te leiden voor de ogen van onze naasten. Daarbij zullen we vooral christelijke liefde en bewogenheid moeten laten uitgaan naar die naasten, hoe haaks **hun** moraal ook staat op de onze. **Zo** ongeveer kun je samenvatten welke houding **het** Nieuwe Testament leert **aan** de **gemeente** in de **a-christelijke** publieke samenleving van toen.

Nu is de huidige samenleving ook getypeerd door de veelheid die ik noemde. Onvermijdelijk betekent dit dat **wij** ook als christenen **gezien** zullen **worden** als één **van** de vele groepen of individuen met onze eigen **groeps**moraal of strikt persoonlijke opvattingen. Men zal onze pretentie dat het christelijk geloof alles **omvat** en dat **God** alle mensen **beveelt** zich tot Hem te wenden, niet accepteren. Maar we moeten dat mijns inziens ook niet met principiële of **gelegenheids**-argumenten willen afdwingen. Die pretentie hangt niet af **van** de vraag of de publieke samenleving als zodanig ontvankelijk is voor Gods woorden. Misschien komt zij juist **veel** krachtiger door als die groep onder de vele groepen, die christenen lijken te vormen, opvalt doordat zij zich toelegt op dat heilige leven en op die liefde **voor** alle **andere** individuen en groepen in de samenleving.

Toepassing op het huwelijk

Nu beseft ik dat mijn betoog tot **nu** toe tamelijk **algemeen** blijft. Het gaat mij om een soort ander perspectief om in de samenleving te staan. De uitwerking op concrete punten kan ik niet zomaar **tevoor**schijn toveren. Maar nu het gaat over het homohuwelijk zie ik wel

een heel concrete toepassing voor de kerken.

In de discussie over dit punt voeren wij vergelijkbare argumenten **aan** als bij het voorbeeld van de zondagsrust dat ik eerder noemde. Ons eigenlijke argument is natuurlijk **dat** het huwelijk overeenkomt met Gods oorspronkelijke bedoeling **voor** zijn schepping. Een huwelijk is daarbij – kort gezegd – een verbond van **man en** vrouw, waarin **het** gaat om liefde voor elkaar, **vorming** van nieuwe generaties en gezamenlijke dienst aan God en **men**sen in zijn schepping. Hoe je **ook** over homofiele relaties denkt, alleen al hierom is duidelijk dat ze niet onder **Gods** definitie van het huwelijk kunnen **vallen**, en daarom bijvoorbeeld een ander karakter hebben. Maar dit kernargument zal in deze vorm **weinig**en vandaag aanspreken.

Daarom argumenteren we anders. Ik hoorde of las de volgende argumenten. Het huwelijk is een relatie van man en vrouw waarin kinderen geboren kunnen worden. Het is maatschappelijk en cultureel te diep verworteld om zomaar anders te definiëren. Objectieve biologische verschillen bewijzen al dat **een** homofiele **relatie** niet gelijkstaat aan een heterofiele en dus **ook** anders benaderd mag worden zonder dat dit discriminatie inhoudt. **We** **moeten** ons **niet** te ver van het buitenland verwijderen. Enzovoort.

Argumenten

Stuk voor stuk zijn dit belangrijke overwegingen, maar hoe je ze **weegt** hangt af van je levensbeschouwelijk kader. De **enigen** die zich aangesproken weten zijn conservatieve elementen binnen de niet-christelijke **groeperingen**. Maar ook die zullen op den duur het tij niet keren. Als we erop rekenen dat anderen er voldoende **reden** **in** zullen zien om het restant aan christelijke waarden in het publieke domein op dit punt te **bewaren**, onderschatten we de **omwaarder**ing van waarden die zich vol-

hokken heeft.

Neem iemand die uitgaat van evolutie en meent dat deze ons nu op een **niveau** heeft gebracht waarop menselijk leven 'maakbaar' zal **worden**. Hij zal niet geraakt zijn door de genoemde 'objectieve biologische verschillen', maar zeggen: eindelijk kunnen wij mensen vandaag onze natuurlijke beperkingen te boven komen. Denk aan wie vindt dat **we** ons moeten emanciperen ten opzichte van de vroegere maatschappij en cultuur die **ons** hebben geknecht. Die zal er niet van onder de indruk komen als we zeggen dat het huwelijk maatschappelijk zo diep **verworteld is** en zo'n lange **geschiedenis** achter zich heeft. Of stel je iemand voor die **iets** ziet in de **moderne** gnostiek van de New Age Beweging. Die zal vinden dat mannen hun vrouwelijke **kant** en vrouwen hun mannelijke hebben onderdrukt. Voor het androgyne **menstype** (mannelijk en vrouwelijk tegelijk) waar onze cultuur op **af** lijkt te steunen, zal hij **niet** echt uitmaken of je een **man-man**, **een** vrouw-vrouw, of een man-vrouw relatie hebt. Zulke **argumenten** leiden hoogstens tot vertraging. Maar re zijn bij voorbaat niet **sterk** genoeg in de huidige **radikaal** veranderde samenleving. Als dat zo is, komt de vraag op of je met een explicietere christelijke opstelling uiteindelijk niet meer voor die samenleving zult betekenen.

Zelf het huwelijk sluiten

Als het over het huwelijk gaat, bedoel ik daar mee, dat we als kerken nu al erop aansturen om zelf **huwelijken** te sluiten zonder ons daarbij te laten leiden door de vraag **wat** de overheid of de samenleving onder **een** huwelijk verstaat. Al enkele jaren geleden heb ik aangewezen dat het die **kant** **waarschijnlijk** zal opgaan, toen ik de bezwaren tegen het **huwelijksformulier** besprak die bij veel jongeren leven. In dat **verband** pleitte ik voor het handhaven en opwaarderen van de gewoonte van **een** kerkelijke **huwelijksbeves-**

tiging.

Onlangs merkte Schutte (GPV) op, dat de kerk misschien eens die huwelijksluiting **in** eigen hand moet nemen, juist in verband met het mogelijke homohuwelijk. Hij **zei** daarbij dat hij dit zou betreuren, omdat hij de publieke overheidserkenning van huwelijken waardevol vindt. Naar mijn inzicht is dat treuren niet nodig. Het is wel een symptoom van een verdrietige ontwikkeling van onze samenleving: de secularisatie. Maar gegeven het feit dat deze onontkoombaar voortgaat, zou het onze betekenis voor de samenleving alleen maar goed doen. Wat mij betreft gaan we er liever vandaag nog toe over dan morgen. Want niet pas de mogelijke **legalisering** van het homohuwelijk maakt duidelijk dat samenleving en overheid in de definitie van het huwelijk ingrijpend verschillen van de kerk. Dat was al te constateren, bijvoorbeeld bij de **vele** voor christenen zinloze woorden die ambtenaren spreken als zij een huwelijk voltrekken. Vooral in de grote steden ervaar je daardoor als christen 'het **gemeentehuis**' op je **trouwdag** vaak als een overbodige formaliteit. En nog duidelijker zie je het sinds de verruimde echtscheidingswetgeving van kracht werd.

Kracht herwinnen

Uit **dat** laatste voorbeeld blijkt ook hoe schadelijk het voor de christelijke **gemeenschap** is om in een seculariserende maatschappij te lang het huwelijk in de kaders van de overheid en de publieke samenleving te willen houden. Want de **verruimde** echtscheidingswetgeving heeft de weg naar echtscheiding en hertrouwen ook **voor** christenen veel dichterbij gebracht. Het besef dat een eens gesloten verbond voor **God** in beginsel levenslang van kracht blijft, ook als het niet meer lukt om daadwerkelijk samen te leven, is sindsdien ook onder oprechte christenen behoorlijk ondermijnd.

Wij moeten als christenen in de sa-

menleving vrijmoedig en **compromisloos** onze **eigen definitie** van **het** huwelijk **durven geven** en de rechtsgeldigheid daarvan in de kleinere verbanden van de kerkelijke gemeente **localiseren** en **hooghouden**. Welke registratievormen de overheid daarbij verlangt of aanbiedt, is vers twee. Zo'n praktische verandering, gepaard aan het **besef** in welke tijd we leven **en** aan een nieuw verlangen om van God **groei** te ontvangen in gezamenlijke levensheiliging, kan nieuwe impulsen geven aan een krachtig christelijk getuigenis in een veranderde samenleving.

Slot

Nu besef ik dat mijn verhaal **vragen** openlaat. Kun je het burgerlijk huwelijk opgeven en het vervangen door een kerkelijk? Is mijn visie niet een tikkeltje dopers als het gaat om de plaats **van** de overheid? Wat betekent dit voor christelijke politiek?

Verder heb ik in dit artikel de vraag naar homofiele relaties **helemaal** laten liggen. Toch moet ik op één aspect **van** die **vraag** zeker wijzen als **we** nadenken over de reactie van de kerken op het advies Kortmann.

Daarom hoop ik volgende week nog **een** keer op dit onderwerp in te gaan.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID IS GEEN VERANTWOORDELIJKHEID

Gijs Calis/Gerard Markerink

W
woord/weerwoord

Graag reageren wij op de artikelen van ds. B. Luiten in **De Reformatie** nr. 42 en 43 onder de kop 'Jonge Nomaden'. Deze artikelen behandelen de situatie van jonge mensen met méér dan één verblijfplaats. Kort samengevat is de inhoud als volgt: De student woont in de praktijk op twee plaatsen. Hij kan niet kiezen voor één gemeente. Luiten concludeert dat de aanbeveling van G.S. Leeuwarden 1990, daar lid worden waar de gelovige zijn domicilie heeft, in de praktijk vrijwel niet functioneert.

Met waardevolle argumenten voortkomend uit zorg voor de in een sterke ontwikkelingsfase verkerende jongeren komt Luiten tot de conclusie dat de mobiele jongere op beide plaatsen kerkelijk 'thuis' zou moeten zijn. Als concrete actie wordt voorgesteld een 'verblijfsattestatie' te ontwikkelen in aanvulling op de normale attestatie. Eén attestatie voor de kerk waar hij lid is en de andere attestatie voor de andere kerk. Op de Particuliere Synodes van 1998 en de Generale Synode van 1999 zouden voorstellen voor dit nieuwe attestatiebeleid besproken moeten worden.

Kanttekeningen

De levenssfeer, zoals ds. Luiten die rond de jonge broeders en zusters schetst, herkennen wij volkomen. Wij zijn ook blij met zijn zoeken naar een passende vorm van gemeentelieven in een nomadenbestaan. Wij vragen ons wel af of het voorstel haalbaar is, om de volgende redenen:

1. Gedeeld pastoraat

In het voorstel is de pastorale verantwoordelijkheid, theoretisch gezien, vastgelegd: bij die ouderlingen die kerkenraad waar de normale attestatie ligt. Maar de verblijfsattestatie is bedoeld om ook de andere gemeente te betrekken bij de aandacht voor de jongere. Het kan nu fout gaan op twee fronten:

aan de zijde van de ouderlingen van de twee gemeenten en aan de zijde van de jongere.

– Wat de ouderlingen betreft: de ene ouderling denkt dat de andere acties onderneemt en omgekeerd. In de praktijk gebeurt er niks, want de ouderlingen hebben het toch al zo druk. Ze zijn blij dat de andere zorgt voor een stukje aandacht... gevolg: grote kans dat er niets gebeurt!

– Wat de jongere betreft: als hij niet zoveel behoefte heeft aan al dat 'kerkgedoe' of er tegenop ziet aan twee mensen zijn verhaal te vertellen, kan hij beide ouderlingen tegen elkaar 'uitspelen' door tegen de een te zeggen dat hij de andere ouderling al heeft gezien.

Resultaat: de pastorale zorg wordt belemmerd, omdat er – niet feitelijk – maar wel in de praktijk een gedeelde pastorale verantwoordelijkheid is.

2. Papiermolen en verzanden in overleg

De dubbele ledenadministratie en het overleg compliceert de situatie rond een broeder/zuster dusdanig dat er een papiermolen ontstaat. Beide kerken bespreken de situatie van de broeder/zuster en houden alle adresmutaties bij; dat is een hele opgave met nomaden! Als het nodig is, wie treedt dan handelend op? Verschillende niveaus in de ambtelijke structuur moeten eerst tot afspraken komen alvorens er iets gebeurt. Elk jaar moet de situatie opnieuw bekeken worden en besloten of weer een nieuwe verblijfsattestatie afgegeven wordt

dan wel de normale attestatie verzonden naar de stadsgemeente.

En wat heb je **dan** bereikt? Dat op papier alles klopt: naam, adressenlijst, en wijkindeling. Er is dan al zoveel energie **verspild** dat de persoonlijke aandacht in het gedrang **kan** komen. Dit is typisch een **bewijs** voor jongelui, die zoeken naar echt geloof en meeleven bij hun ouderlingen, dat het systeem in de kerken wel klopt maar dat het hart koel en zakelijk is.

3. *Echte nomaden*

Veel jongeren hebben meer dan **twee** mogelijkheden om op zondag te **verblijven**:

- bij vriend of vriendin in een andere **stad**,
- of bij de ouders van vriend of vriendin,
- in hun eigen stad,
- bij hun eigen ouders,
- bij andere vrienden,
- etc.

De vraag rijst nu of een **tweede** attestatie voldoende is als **antwoord** op de mobiliteit van de studerende of **werkende** jongere.

4. *Eindigheid*

Wanneer eindigt het **stelselmatig** afgeven van een **verblijfsattestatie**? Als iemand zijn diploma heeft, als iemand een **baan gevonden heeft**, of drie jaar later als hij trouwt? Komen **we** langzamerhand niet in de situatie van geperforeerde kerkgrenzen?: 'Ik ga naar de **kerk** die ik het **leukst** vind'. De twee typen attestaties geven ai een mogelijkheid uit twee kerken te kiezen.

5. *Houden kerken zich eraan?*

Als kerken nu in voorkomende situaties geen attestatie afgeven, **mag** je dan redelijkerwijs verwachten dat ze wel een **verblijfsattestatie** afgeven? Wij **verzen** het ergste.

Kortom, wat in het nieuwe **voorstel** gebeurt met de situatie **van** de **jonge** nomaden is het volgende: constateren dat er een probleem is: er

blijkt een lek in het systeem te zitten. Dus wordt een manier gezocht het systeem sluitend te krijgen.

Wij menen dat de groep van actieve en betrokken jongeren het voorgestelde **attestatiebeleid** niet nodig heeft, want die laat toch wel van zich horen.

De groep die overblijft is er een die niet **zo sterk** in de **schoenen** staat.

Het **zijn** de randkerkelijken en mensen met veel vragen die vaak onder 'het juk' van de kerk uit willen.

Deze groep wordt wel makkelijker geïdentificeerd maar is die groep te bereiken? Zou deze **groep** zich niet nog meer gecontroleerd voelen?

Het zou wel **eens** kunnen zijn dat men dit nieuwe instrument eerder gaat ervaren als een knelling dan als hulpmiddel voor persoonlijke aandacht vanuit de kerk. Het enige voordeel van het **attestatievoorstel** is dat de **stadskerk** en de **thuiskerk** beide op de hoogte zijn **van** iemands bestaan en **van** zijn adres.

Inzichten van elders

* *Managementwereld*

Wij hebben ons afgevraagd wat de beste oplossing is. Als je rondkijkt in de **managementwereld** dan zie je op het punt **van** 'verantwoordelijkheid delen' telkens een groot knelpunt. Je ziet vaak dat de een **het** op de ander afwentelt. Als oplossing **wordt** dan een **scherpe** afbakening gezocht van het takenpakket van de verantwoordelijke functionarissen.

* *Kerkelijke wereld*

Wij hebben negen predikanten van kerken (**van** boven de grote rivieren) met grote aantallen **studenten/werkende jongeren** gevraagd hoe zij tegen de situatie aankijken. De meesten die **we** gesproken hebben herkennen het probleem van lidmaatschap, pastoraat en kerkelijke betrokkenheid dat geschetst wordt, maar men vindt **het** voldoende hanteerbaar met het instrument van de GS Leeuwarden 1990.

Er blijkt bij de betreffende gemeenten een toenemend aantal studenten te zijn, die zich spontaan als lid aanmelden. De trend bij mobiele jongeren is **dus** ten gunste van Leeuwarden. Wagnings spreekt er zelfs over dat 90% van de studenten lid wordt. Waar niet zo'n hoog percentage voorkomt geven predikanten wel aan dat ze de mensen sterk stimuleren lid te worden.

De kerken van Amsterdam, Delft en Rotterdam hebben in de **maand** juli j.l. aan alle Gereformeerde kerkenraden een brief **geschreven** met het **verzoek** **bekend** te maken **aan** de stadskerk **welk** gemeentelid bij hen **studeert**. De kerk **van** Leiden geeft aan elke **gereformeerde** student aandacht ongeacht hij **nu** lid is of niet, uiteraard op die enkeling na die niet bij de kerkenraad bekend is.

Verder wordt opgemerkt dat de ouderlingen in stadsgemeenten zich beter in de situatie en in vragen van kamerbewoners kunnen verplaatsen dan bijvoorbeeld een ouderling uit een plattelandsgemeente als Hardenberg. Heb niet de illusie dat een student in de ouderlijke gemeente volop **betrokken** is en meedraait; dat is praktisch bijna niet mogelijk in **een** nomadenbestaan, het verhaal dat daarover rondgaat is meer een idee-fixe. Probeer de jongelui te doen inzien dat het nuttig is dat er ambtsdragers zijn in de nieuwe woonomgeving die aandacht **voor** hen hebben.

Irritatie rond het **avondmaalsbriefjesprobleem** wordt door verschillende predikanten niet als ernstig ervaren. **Eén** predikant voorspelt dat dit systeem in het jaar 2010 toch niet meer bestaat!

Zeven van de negen predikanten zien in de door Luiten c.s. voorgestelde oplossing kort **samengevat**: weinig heil. Te veel papieren trammelant, te veel een incidenteel probleem, te zeer de vraag of de thuisgemeenten nu

wel ineens positief zullen meewerken. En bovendien: het **quantum** aan gereformeerden die niet bij hun eigen stadsgemeente in beeld **komen** blijkt gering te zijn. Eén predikant memoreert dat het fenomeen '**verblijfsattestatie**' in 1946 is ingevoerd voor militairen. In de praktijk wordt er geen gebruik van gemaakt, maar het is nooit afgeschaft. Dit betekent dat het instrument gewoon weer tot leven **te** brengen **is** met een breder spectrum, nl. inclusief de jonge nomaden (**opm**: waarom is dit fenomeen in de loop der tijd een stille dood gestorven?).

Eén predikant die meegewerkt heeft aan het concept **Zwolle** benadrukt dat Leeuwarden 1990 bewezen heeft niet te werken. Kerken vertellen de stadsgemeente niet dat een gemeentelid van de thuisgemeente op **stadsgrond** bivakkeert. Zo is dat lid dus uit het zicht van die stadsgemeente, terwijl de thuisgemeente in feite niet goed weet hoe het met zijn eigen gemeentelid gaat.

Locaal probleem

Wij hebben sterk de indruk dat de **Zwolse/Groningse situatie** met grote aantallen studenten een **locaal** probleem is van een **of** twee plaatselijke gemeenten. Dit probleem mag niet gebagatelliseerd worden, maar het is de vraag **of** dit via een nieuw systeem op alle kerken afgewenteld moet worden. Als Zwolle hulp (pastorale krachten, dekking quota) nodig heeft van krachtige gemeenten (onderdeel van het voorstel) dan moet dat rechtstreeks worden **gevraagd** en niet als aanhangsel van een nieuwe attestatieregeling.

Alternatief

Zorg dat tijdig een keuze wordt gemaakt en help daarbij

Er moet toch een keer gekozen worden. Als iemand 17 of 18 jaar is stapt hij in het proces van **volwas-**

senwording, los **van** de ouders. Waarom dan die jongere niet belpen te kiezen voor de gemeente van de nieuwe woonomgeving? Positief stimuleren kan een jongere ook enthousiast maken. En als iemand dan toch bewust kiest voor de **thuiskerk**, dan **moet** een **stadskerk** zich daar bij neerleggen: er is tenminste **een** afgewogen keuze gemaakt.

Tips

Hoe kun je iemand stimuleren een levend lid te worden?

Zouden Zwolle **en** wellicht enkele andere grote studentengemeenten niet een eigen structurele oplossing kunnen zoeken? Er zijn kennelijk stimulansen nodig waardoor gemeenteleden elkaar weer als medegelovigen in de Here gaan zoeken en zien. Dan moet je elkaar binnen een gemeente dus kunnen vinden. Het lijkt ons dat de structuur van die gemeenten als Zwolle en Groningen een geweldige uitdaging geeft om op creatieve wijze **vorm** te geven **aan een bij-de-tijdse manier van kerk-zijn**.

Mogen we wat ideeën aan de hand doen?

– **Middagdiensten in stadsbuurten**
Organiseer 's **ochtends** de **megadiensten** in de grote kerken **en** ga daarna uiteen om de middag dienst in verschillende **stadsbuurten** te houden, in kleinere groepen, zodat gemeenteleden makkelijker contact met elkaar kunnen leggen.

– **Kleine wijkgemeenten vormen Vorm** kleine **buurtgemeenten** waarin jongeren als volwaardig **kerklid** serieus genomen worden in hun opbouwende **waarde** voor het lichaam van de Here Jezus. De ervaring van Maastricht als kleine wijkgemeente (**slechts** 40 studenten i.p.v. honderden) leert dat de jongeren zich **gewaardeerd** en gezien weten; juist in die kleine kring van gelovigen

voelen ze de christelijke gemeenschap in sterke mate. Met de inbreng **van** eigen geestelijke gaven leveren ze er een **bijdrage**, die snel en direct zichtbaar wordt. Ze trekken anderen (o.a. randkerkelijken, mensen die de kerkenraad niet kent!) **erbij**, nodigen buitenkerkelijken uit mee **te** komen naar **de** dienst van de eigen gemeente.

– **Aktiviteiten op doordeweekse dagen**

Gemeente- zijn doe je niet alleen op zondag; organiseer dus ook regelmatig midden in de week bijv. **wijkavonden**, gespreksgroepen, samenzang. Onze ervaring in Maastricht is dat studenten en andere gemeenteleden dat in hoge mate waarderen en zelf met initiatieven komen voor de invulling ervan.

– **Onderling pastoraat**

Onderling pastoraat stimuleren door bijv. vaste bijbelkringen: het regelmatig samenkomen schept vanzelf de nodige **vertrouwensbanden**.

Wij zijn onvoldoende op de **hoogte** met plaatselijke situaties **om** creatieve kerkconcepten op maat te kunnen aanleveren. We noemen alleen **maar** een paar ideeetjes en ervaringen om **een** te abstracte **discussie** te **voorkomen**. Zo revolutionair is dit toch allemaal niet, het past **allemaal** in de calvinistische traditie. Het gaat om het lef **samen** nieuwe passende **vormen** te **vinden**. Dat is niet altijd gemakkelijk, **maar** in **onze** kerken is voldoende kennis en ervaring voorhanden. Hoevele kerkleden zijn in hun dagelijkse professie niet bezig met **veranderingsprocessen** in bedrijven en organisaties. Veel van wat daar geleerd wordt is over te planten naar de kerken. We kunnen **van** elkaar leren; **ook** wij zijn bereid onze ervaringen met de gang van zaken in de wijkgemeente Maastricht toe te lichten als daartoe verzoeken uit het land komen.

1. De problemen van **Zwolle/Groningen** met **zijn** grote aantallen kamerbewoners zijn in onze ogen zeer reëel; dat gegeven kan niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar andere **zusterkerken** met studenten. Daarom moet Zwolle een eigen oplossing zoeken, passend bij de eigen situatie.
2. De jongere verbinden aan een eigen gemeente is niet administratief te regelen, maar alleen door het tonen van betrokkenheid: de christen zoekt Christus en, door **Hem**, Zijn gemeente.
3. Het is de thuiskerken **zwaar aan** te rekenen als **zij** hun verhuizen-de jongeren laten vertrekken zonder de andere kerkenraad in kennis te stellen. De **thuiskerken** moeten gestimuleerd worden hiermee consciëntieus om te gaan.
4. Stimuleer de jongere een bewuste **keuze** te maken voor die kerk waar hij door de **week** woont. Die kerk is veel beter in staat zich **in** te leven **in** de situatie **van** een kamerbewoner. Argumenten zoals genoemd op pagina 888 van De Reformatie nr. 43 kunnen de jongere bij die keuze helpen (bedoeld wordt hier de aansporing tot lidmaatschap in de brief van ouderlingen en predikanten uit 'het Zuiden').
5. Levert het frequent **afgeven** van een avondmaalsbriefje irritatie op dan **kan** dat bilateraal met de thuiskerk opgelost worden of via een avondmaalsbriefje voor een langere periode.
6. De stadskerk moet vertrouwen opbouwen bij de thuiskerken door te laten **zien** welke rol hun jongeren **in** de kerkgemeenschap spelen en wat **er** voor hen gedaan wordt.
7. Reorganiseer de gemeente **dusdanig** dat **er** meer onderling pastoraat op natuurlijke **wijze** tot stand komt.
8. Belast de Generale Synode van

1999 niet met het voorstel van-
uit Zwolle.

Tenslotte

En dan tenslotte nog dit. De **jongelui** snakken naar aandacht en steun in **hun** geloofsvragen. Het instituut is 'uit'. Omgang, relaties bouwen, vertrouwen winnen, aandacht geven, respecteren, de verlorene zoeken. Allemaal sleutelwoorden die van de pastorale zorgers een houding van betrokkenheid en aandacht vragen. Een meer flexibele houding dan die van 20 jaar geleden toen alles nog door een systeem af te dekken **was en** zo kon functioneren.

Veel waardering hebben wij voor de zorg die uitgesproken wordt door Luiten c.s., niet voor de oplossing; wij kunnen er niet mee werken, het remt ons teveel in de echte zaken waar wij ons op willen concentreren: aandacht geven aan **men-sen**. Graag zouden wij zien dat de ingeslagen **weg** van Leeuwarden 1990 vastgehouden en verbeterd wordt.

Laten **wij** bidden tot onze Here dat Hij de jonge studerende tot trouwe volgelingen van Hem **wil** maken, waaruit krachtige bouwers van Zijn gemeenten mogen groeien.

Gijs Calis en Gerard Markerink zijn ouderlingen van de wijk Maastricht behorende tot de Gereformeerde Kerk Brunssum-Trebeek.

N nieuw uitgekomen

J. Dobson, *Liefde en discipline – Basis voor verantwoord ouder-schap*, Kampen, 4e herziene druk, 1997, f 29,90.

De huidige weerstand tegen discipline berust volgens Dobson voornamelijk op de schijnbaar onoverbrugbare kloof tussen liefde en discipline. Praktisch laat het h e k zien dat echte liefde altijd onderbouwd wordt met consequente discipline.

H. Folkers e.a., *Ik geloof, deel 1A – werkboek* voor catechisanten, Barneveld, vijfde, **gewijzigde druk**, 1997.

D. Grutter, *De gouden najaarslaan – dagboek* voor ouderen, Barneveld 1997, f 29,75.

De derde levensfase: de zegen van het ouder worden, **het** verliezen **van** een echtgenoot, relaties met (klein)kinderen, het gaan naar een verzorgingstehuis. Op een bemoedigende en eerlijke manier vormen de dagelijkse bijbelgedeeltes, verlevendigd met gedichten en liederen, een aansprekend dagboek.

P.A. Heij, *Jaarverslag Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis in Bosch en Duin*, 1996, Bilthoven 1997.

C.S. Lewis, *De Afschaffing van de mens & De descriptione temporum*, Kampen 1997, f 24,90.

De vraag naar de fundering van normen en **waarden** is de afgelopen vijftig jaar **luid** geworden, maar nieuwe antwoorden **heeft** die halve eeuw niet **gegeven**. Dat blijkt uit dit **cultuurkritische** boek dat verscheen in 1943. Welke normen en waarden zal de mens kiezen als hij alles naar zijn hand zet?

*** NIEUW**
Binnenkort leverbaar

Saskia van der Bréne
Ali C. Drost-Brouwer
ing. 80 pag. f 17,50
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25 - 4460 AA Goes - tel. 0113-215591

IS VERANTWOORDELIJKHEID NIET TE DELEN?

B. Luiten

W
woord/weerwoord

Het schrijven van de broeders Calis en Markerink roept sympathie op, vanwege de vele positieve opmerkingen die het bevat. Het merendeel ben ik ook zonder meer met hen eens. Hoe komt het dan, dat we toch ergens tegenover elkaar staan?

Versmaalde kritiek

Mijns inziens komt dit vooral, doordat de broeders hun **kritiek** op onze voorstellen zo smal **geformuleerd** hebben.

Hun eigen **kerkvisie is breed**. Hun tips **om** het kerkelijk leven tot bloei te brengen zijn de moeite waard.

Hun conclusie 7 is mij uit het **hart** gegrepen, en ook **nummer** 6 onder teken ik graag.

Des te meer verbaast het **evenwel**, dat **zij** met een **smalle** blik de **voorstellen** hebben gelezen met betrekking tot een nieuw **attestatiebeleid** voor jonge nomaden. **Alsof** het daarin alleen om een bestuurlijk **probleem** zou gaan, om 'een lek in het **systeem**', een 'administratieve regeling'. Ja, als je **daar** zó tegen **aan** kijkt, kan ik me voorstellen dat de nieuwe rompslomp je de moeite niet waard is, en dat je je geremd **voelt** in de 'echte zaken'.

Maar op die manier wordt aan de stukken geen **recht** gedaan. Dat is ook eenvoudig te **zien**. Zo kent de voorgestelde **verblijfsattestatie** 4 doelen. Het **laatste doel** is, dat een ambtsdrager zal kennismaken met de jongere en een vorm van contact zal onderhouden, al naar gelang de situatie dit vraagt. Dit **staat** dus niet **voorop**, al is het **wel belangrijk**. En in **het** midden wordt gelaten, of het

ambtelijk contact veel af weinig zal **zijn**. Dat zal van tal van **persoonlijke** en plaatselijke factoren afhangen.

Maar wat wordt wèl **exact** omschreven? **Doel** 1 tot en met 3, die **handelen** over het **samen gemeente-zijn**! **Het** **gastlid** wordt ontvangen, voorgesteld, wegwijds gemaakt, hij **mag** de gemeente beschouwen **als** zijn eigen thuis, zo mag hij naar catechisatie of aan het avondmaal; hij krijgt het kerkblad en **hij** zal **worden** uitgenodigd **voor de** activiteiten **van de kerk**! **Dáár** zijn we waar we wezen moeten. De participatie. De levende verbondenheid.

Van die activiteiten zijn tal van voorbeelden te noemen, in de sfeer **van de** persoonlijke ontmoeting en de gezamenlijke bezinning. Uit eigen ervaring wil ik met name noemen de vormen van groter huisbezoek. Om **naast** het jaarlijkse huisbezoek ook van tijd tot tijd de **jongeren** uit te nodigen voor een **ambtelijk gesprek** met leeftijdgenoten in **hun straat** of in hun buurt. Deze **avondvullende** ontmoetingen **blijken** in een behoefte te voorzien. De tongen **komen** los, vragen **worden serieus** genomen, geloof wordt herkend, **geloofsgenoten** worden gewaardeerd, onderling contact, verbondenheid, **toezicht** en pastoraat ontstaan op een natuurlijke wijze.¹

Is dit niet precies wat de broeders **Calis** en **Markerink** willen? En is het niet logisch, dat je voor zulke activiteiten de jongeren in **beeld** moet hebben? **Kortom**, dat je hen **administreert**, lid of **gastlid** of **hoe** dan ook?

Inderdaad, als de sluitende administratie het **doel** zou zijn, **dan** hadden de **broeders** met hun kritiek groot gelijk. **Maar** nu moet ik hen **vragen**: hebt u wel voldoende in **de** gaten gehad, dat de voorgestelde administratie een doel dient dat verder ligt, en dat overeenkomt met **uw** eigen **visie** op kerkelijk leven?

Ongegrond optimisme

Een ander punt **van** verschil betreft de materie die ligt samengevat in de conclusies 3 en 4 van beide broeders: 'Het is de thuiskerken zwaar aan te rekenen, enz.'

Ja, maar intussen gebeurt dat **dus** wel. Er zijn legio **thuiskerken** die niet op de afgesproken wijze melding maken van verhuizende **jongeren**. Dat **is nu** net het probleem!

'Stimuleer de jongere een bewuste keuze te **maken** voor die kerk **waar** hij door de **week** woont.' Akkoord, **we** **doen** niet anders. We praten en we **schrijven**, we sturen **brieven** en plaatsen publicaties. Maar **nog** steeds **zijn** er rissen jongeren die die keus **niet** maken, en nog steeds zijn er **zusterkerken** die dat op z'n beloop laten. Zelfs zijn er **zusterkerken** die zich **bewust** niet houden, zich niet **willen** houden aan de **gemeentelijke afspraken** op dit punt. **Leeuwarden 1990 wordt op grote schaal niet nageleefd**, zo hebben we geconstateerd. Is dat af te doen met een 'incidenteel' en een 'locaal' probleem voor Zwolle en Groningen?

De kerken te Amsterdam, Delft en Rotterdam hebben hun toevlucht gezocht tot een brief, gericht aan alle zusterkerken: **'zeg** ons toch als-**je** blijft welke gemeenteleden van jullie **bij** ons studeren'. Dat zo'n brief nodig is spreekt boekdelen. En het is niet anders dan een verkapt alsnog binnenhalen van een geldende regeling, die onvoldoende wordt nageleefd.

Als **dat** de praktijk is, ondanks alle inspanningen die werden en **worden** gedaan om Leeuwarden 1990 gezamenlijk na te leven, lijkt het mij ongegrond optimistisch wanneer nu simpel wordt volstaan met genoemde conclusies, **in** de trant van 'het is de thuiskerken zwaar aan te rekenen' en 'stimuleer de jongeren een goede keus te maken'. Dat blijkt dus niet voldoende te zijn. Nogmaals: **dat is nu net het probleem!**

Hoe interpretere je getallen?

De kerk te Leiden evenwel laat een gunstig beeld zien: slechts een **en**-keling is daar bij de kerkeraad onbekend. Zo melden de broeders. Hoe weet **men** dat trouwens, sinds wanneer kunnen onbekenden worden geteld? Bestaat het risico niet, dat het er **méér** zijn, die anoniem zijn neergestreken?

In de kerk te Wageningen is de trend heel **positief**: wel 90% van de studenten **is** daar ook lid van de **kerk**.

Je kunt **zeggen**, **zoals** de beide broeders doen: dat is veel en mooi en positief.

Maar je **kunt** ook tot je **door** laten dringen, hoeveel die 10% eigenlijk is. Als ieder jaar enkele duizenden

gereformeerde jongeren **gaan** studeren **of werken** of hoe **dan** ook als kamerbewoner **op** eigen benen gaan staan, dan **is** 10% daarvan al gauw enkele **honderden jongens en meisjes**. Dat is **genoeg** om de **bel** te luiden!

Wie zijn de actieve en betrokken jongeren?

De broeders Calis en Markerink schrijven ook, dat 'de groep actieve

en **betrokken** jongeren het voorgestelde **attestatiebeleid** niet **nodig** heeft'.

Naar twee kanten is dit m.i. een misvatting.

Want allereerst zijn er heel actieve en betrokken jongeren, die toch **bewust** kiezen voor het niet naleven van de regel van Leeuwarden. Niet alleen negatieve jongeren handelen zo.

Vervolgens, **wie** zijn die actieve en betrokken jongeren? Vallen daar ook niet diegenen onder, die **ge**-woon nog nooit problemen hebben **gegeven**, die eenvoudig geleerd hebben om te doen wat er van hen wordt gevraagd? Dat kan heel positief lijken, heel **meegaand**. Maar later kan blijken dat het meer onbewust **was**, ondoordacht. Groot is de crisis, als je **pas** op **later** leeftijd de ruimte krijgt voor een stuk puberteit.

Daarom, laten we a.u.b. geen **attestatiebeleid** baseren op de inschatting, hoeveel van onze jongeren rond de achttien jaar in welke mate positief zijn. Maar laten **we** er optimaal voor zorgen, dat zij zich *allemaal* kerkelijk thuis weten, bij hun ouders of op hun kamer.

Wie zoekt wie?

Dit brengt mij bij conclusie 2 van de ouderlingen uit Maastricht.

Daarin schetsen zij een vermeende tegenstelling tussen administratieve regelingen en de betrokkenheid van een **christen-jongere**.

Over die administratieve regelingen heb ik hierboven al geschreven. Nu dan die **betrokkenheid** van de **jongere**. Zij **schrijven**: 'de christen zoekt Christus en, door **Hem**, Zijn gemeente'.

Dat is inderdaad een diepe **waar**-heid.

Toch is het **ook waar**, dat de **weg** van een **mens** nogal wat hoogten en diepten **kan** vertonen voordat hij die waarheid zich heeft **toegeëigend**. En vooral jonge mensen kunnen op hun weg nogal eens verdwalen.

Vandaar dat Christus, **als** de Goede Herder, ook zelf op zoek **gaat**, naar

zijn schapen die ergens het pad zijn kwijtgeraakt. En Hij vraagt **aan** ons hetzelfde te doen, in zijn naam.

Het minste is **dan** wel, dat je ze bij name kent, één voor één, zonder uitzondering. En daar heb je een sluitende administratie voor nodig, van plaats tot plaats. Anders **kèn** je ze niet eens.

De titel

Tenslotte vraag ik mij af, of de broeders de titel hebben waargemaakt boven hun verhaal. Niet om hen op een woord te vangen, maar het staat er wel erg prikkelend: 'Gedeelde verantwoordelijkheid is **geen** verantwoordelijkheid'. In zijn algemeenheid is deze uitspraak zeker **onjuist**. Met name in de gereformeerde kerken hebben wij er altijd op gelet, dat de verantwoordelijkheid werd gedeeld. Zo bijvoorbeeld binnen de **kerkeraad**, de ouderlingen **ten** opzichte van de predikanten en ook onder **elkaar**. Om kerken te behoeden voor heerszuchtig optreden **van** enkelingen. **Ook** hebben **wij** een inhoudrijk **kerkverband**, waarin kerkelijke besluitvaardigheid is gebundeld, om in alle gemeenschappelijke zaken de verantwoordelijkheid **ook** **samen** te dragen.

Maar nu toegespitst op het punt in kwestie: het echt leven in de **gemeente**, ook als jongere, **waar dan ook**. **Is** dat juist niet gericht op datgene, wat we roerend met elkaar eens zijn: de onderlinge **zielzorg**? **Dáár** heb je de gespreide **verantwoordelijkheid** bij uitstek, in haar meest duidelijke en fundamentele **vorm**. Alles wat je daarin **investeert**, zal **zeker** veelvoudig **vrucht** dragen.

Daarom **vragen** wij de kerken, straks in generale **synode** bijeen, om de **ledenadministratie** iets uit te breiden ten behoeve van de jonge, **zwer**-vende leden. Ik hoop van harte, dat de **kerken** hun gezamenlijke **verantwoordelijkheid** voor hen nieuw en eigentijds inhoud zullen geven.

¹ Vergelijk mijn eerdere publicatie hierover onder de titel 'Pluriform pastoraat' in *De Reformatie* dd. 20 mei 1995.

157 515 1000

ALS GÜMÜS MOCHT BLIJVEN...

(Christen en cultuur - 3)

A.S. van der Lugt

Meditatief

Als zij heimwee gekregen hadden naar het land dat ze verlaten hadden, hadden ze gemakkelijk kunnen terugkeren.

Hebreeën 11,15

Terug

De familie **Gumus** is terug naar Turkije. Hij **was** al zo'n **jaar** of zes in Nederland, maar illegaal. Hij voldeed niet aan de voorwaarden voor het ontvangen van een verblijfsvergunning. De **grote** inspanningen **van** buurtbewoners en anderen mochten niet baten. Nu is hij terug, **samen** met zijn vrouw en twee kinderen. Hij had bepaald geen heimwee, begreep **ik**.

Vreemd

Sommige migranten hebben dat **wel**. Ze denken veel aan hun **vaderland**. Maar de moeite is: hoe langer zij weg zijn, hoe moeilijker het wordt om **in** je **eigen** land terug te komen. Je begint je moedertaal met een accent te spreken. Je voelt je onzeker in **het** regelen van allerlei gewone dingetjes. Je merkt dat de familie en de oude bekenden je als een vreemde gaan beschouwen. In het **land** waar je woont kun je **blij** denken over je oude vaderland, **maar** eenmaal **daar** teruggekeerd blijkt het tegen te vallen. Het is de ervaring **van** Pakistani in Nederland en Nederlanders **in** Canada, Zuid-Afrika of Australië.

Abram

Heeft Abram dat nu ook **gehad**? Hij is **samen** met zijn vrouw op Gods bevel weggetrokken. Hij liet zijn hele veilige omgeving in **Ur**

achter, op weg naar een land dat hij niet kende. En gedurende zijn hele leven bleef hij vreemdeling in het land dat **God** hem beloofd had! Dat is vaak de reden voor de heimwee naar huis: in dat nieuwe land voel je je niet thuis. Taalproblemen voor jezelf; later ook met je **kinde**ren, die de nieuwe taal beter spreken en soms je **moedertaal** niet meer **kennen**. Onbekendheid met gewoonten, waarden en normen in het nieuwe land. Achterstand op de arbeidsmarkt, object van discriminatie. De problemen van Abram en Sara worden in de Bijbel niet zo in kaart gebracht, zoals hier bij allerlei onderzoeken **naar** de moeilijkheden **van** asielzoekers en migranten. Maar de schrijver zegt niet voor niets: 'Als zij heimwee gekregen hadden naar het land dat zij verlaten hadden, hadden zij gemakkelijk kunnen terugkeren'. Hij **kan** het zich voorstellen, hij **noemt** de mogelijkheid. **Zij** hebben het niet **ge**daan, maar ondenkbaar **was** het **ze**ker niet.

Verder

Waarom hebben zij het niet gedaan?

Dat is nog het wonderlijkste: zij verlangden naar een beter vaderland, het hemelse. Zij hadden dus niet de verwachting, dat zij **wel** zouden inburgeren in het vreemde land. **Zij** dachten niet dat na de tweede generatie-problematiek het derde geslacht voldoende aangepast zou zijn. Nee, hun verwachting was: wij komen in het hemelse vaderland en tot die tijd blijven wij vreemdelingen **en** bijwoners. Zij keken dus verder dan de zekerheden van bloed en **bodem**.

Stel...

Daarom is dit mijn **vraag** aan **u**: Stelt u zich eens voor dat de familie **Gumus** mocht blijven in Nederland, **en** dat zij christen werden, **en** dat zij zich voegden bij de Nederlandse, Gereformeerde Kerk Vrijge-maakt **in** de plaats **van** hun woning... **wat** zouden zij dan zien in deze Nederlandse kerk? Welke zekerheden leven **wij**, **au**-tochtone christenen, onze broeders en zusters voor? Zij moeten zich aanpassen, dat **geloof** ik ook. Maar waaraan? Aan onze levensstijl? Aan de Nederlandse cultuur?

Abram en Sara, **Izaak** en Jakob hebben geleefd van uit de onzichtbare toekomst, op grond van een betrouwbare belofte. En dus zeiden zij: wij zijn vreemdelingen op **aar**-de, tijdelijke bewoners. Wat zijn **wij** in de ogen van binnenkomende buitenlandse christenen?

(wordt vervolgd)

Wandelen met God

Feiten zijn feiten, zeggen we tegen elkaar. En geen mens **kan** er omheen. Je bent niet helemaal in orde als je de feiten negeert. Dan loop je met je hoofd in de wolken **en** dan opeens komt de klap...

Omgaan met de feiten

Het is maar **hoe** je **met** de feiten omgaat. Neem bijvoorbeeld een ernstige ziekte. Het is je **als** bij donderslag bij heldere hemel overkomen. Het bericht van de doktoren laat geen ruimte: je bent opgegeven.

Dat kan iedereen overkomen, zeggen we dan. En dat is **waar**. Of je nu gelovig bent of ongelovig, het feit van die mededeling maakt geen verschil: je ziet het einde van je leven onder ogen. En dan?

Een wereld van verschil

Ik was-laatst bezig met die geschiedenis van de twaalf verspieters (Num. 13, 14). Die twaalf brachten **een** eensluidend rapport uit. Maar er werden wel **totaal** verschillende conclusies getrokken. Tien hadden gekeken met ogen vol ongeloof. **Twee** hadden gekeken terwijl ze zich heel goed bewust waren dat God een belofte had gedaan. Maar **wat** een wereld van verschil bracht de interpretatie van dat rapport vol feiten **teweeg** onder de mensen van toen! Ongelooflijk! En **we** begrijpen: feiten zijn feiten, maar... in welk licht staan ze?

Vertrouwen

Het heeft alles te maken met je vertrouwen op God. En in **een** heel aantal gevallen **raken we** vanwege de feiten **behoorlijk** van slag. Het is

waar, we zijn mensen, heel gewone mensen. Maar... in welk licht **gaan we zelf staan**? De Here heeft **ons** allerlei dingen beloofd. Maar er staat nergens een belofte dat ons niets **kwaads** zal treffen. De Bijbel zegt niet: als je maar **gelooft**, dan gaat alles goed. Maar wij roepen al **gauw**: waarom doet **God zo...**? omdat het niet gaat zoals je dacht dat het zou gaan.

Bemoediging van Boven

In Jesaja kwam ik in dat verband een paar woorden tegen, die ik graag doorgeef. Als je het begin van Jesaja 43 leest, **dan** treft je, na een duidelijke typering van het **kwaad** van **Gods** volk, de **breedte** van Gods genade: 'Ik heb u bij uw naam geroepen. U bent **van** Mij. En daarom: niet vrezen. En dan komt het: 'Al ga je door **hei** water, door het vuur, door rivieren... Ik **ben** erbij'. Dat zegt **God**. **Onze** Vader om Christus' wil. Opvallend is dat: De Here belooft ons niet dat **we** niet door water of door vuur zullen **gaan**. Hij **zegt** ons niet toe dat ons niets **zal** overkomen. Hij **zegt** wel: Ik **ben** erbij. Hij zegt wel: Ik **maak** ruimte en toekomst! Vertrouw Mij **maar**.

Nogmaals: omgaan met de feiten

Water **en** vuur... dat zijn de feiten **van** ons leven. Bergen zijn het **soms**. En er **zijn** vast heel wat meer typering en mogelijkheden mogelijk. We kunnen er met geen mogelijkheid omheen, al **zouden** we nog zo graag willen. En **wat** zijn er in ons leven **vaak van** die feiten. Als je **ze in je** eigen leven niet ontmoet, moet je maar **eens om** je heen **kijken**. Wat doe je ermee? Ontlopen kun je ze niet.

Veranderen evenmin. Wat op **onze** weg komt, zullen we hebben op te pakken en mee te nemen, onze toekomst in. **Maar** we zullen **toch** niet vergeten dat de Here **ons** belooft nabij te zijn en te helpen dragen? Als je **met** ogen van ongeloof kijkt, kan er een soort berusting komen. Of opstandigheid. En die **dingen** kunnen **er in** het leven van wie **geloofd** ook **zijn**. Dat weten **we** maar al te goed. Maar dichtbij Vader is het onder **alle** omstandigheden goed toeven. Waarom? **Omdat** je geen vragen meer zou hebben over de feiten die je ontmoet? Omdat het allemaal zo duidelijk en helder voor je is? Zo zal het in de **meeste** gevallen vast niet toegaan. Goed **toeven** is het bij Vader omdat **Wij** er **daadwerkelijk** bij **is** en draagt. Wat er ook gebeurt... Hij zal je niet laten omkomen.

Aan de waarheid **van** die belofte **hoeft** geen mens te twifelen. Het **gaat** immers altijd boven onszelf uit. Maar Hij is zoals zijn Naam luidt. En daarom: vertrouwen **begint** bij God en bij zijn beloften.

Bemoedigen

Boven de feiten uit schijnt zijn liefde **en** genade voor ieder die het van Hem verwacht. Is het onmogelijk daarop te bouwen? Leg je **oot maar** eens te luisteren bij mensen die veel hebben meegemaakt **en** staande mochten blijven. Ze zijn wellicht onder de feiten doorgedaan, maar de Here **was** erbij en gaf uitredding. Zo valt er temidden **van** de harde feiten veel te bemoedigen. Dat is helemaal niet **goedkoop**. Het is het licht van de Here weerkaatsen. We weten: met het Woord van onze God valt veel te bemoedigen en dat doet ongelooflijk **goed**!

BESLOTEN EN BESPROKEN

- DE ICRC 1997

Karlo Janssen

K

kerk wereldwijd

Doe niet zo moeilijk over de zending; er moet gewoon gepreekt worden.'

'Het vrouwelijke diakenschap is gefundeerd in de Schriften.'

'Volledige scheiding tussen kerk en staat is een onbijbelse illusie.'

'Pinksteren is niet een herhaalbaar iets in de heilsorde maar is een eenmalig deel van de heilsgeschiedenis.'

'De oorspronkelijke religies van India zijn niet slechts godsdiensten maar een "way of life".'

Zo zou ik de vijf toespraken die op de jongste ICRC gehouden werden eenvoudig en kernachtig kunnen weergeven.

Afgelopen week hebben we wat indrukken opgedaan van Korea en de ICRC-vergadering aldaar. Twee weken geleden hebben we de geschiedenis van de ICRC een beetje bekeken, haar doelstellingen, en haar bestaan.

In dit laatste artikel willen we de vergadering te Seoul zelf eens doorlopen. Wat werd er besproken? Welke besluiten zijn er genomen? En misschien nog wel het belangrijkste: hoe ging men met elkaar om? Was er echt 'eenheid van geloof'?

Constitutie

Voordat we ons bezig houden met de toespraken is het wel **even** nuttig om de discussie over de **Constitutie** door te nemen. In de geschiedenis van de ICRC is het derde artikel over het doel van de ICRC nogal een heet hangijzer geweest. Wat bedoelde men met 'de eenheid in geloof die de lid-kerken in Christus hebben'? Het verschil van mening over dit punt heeft zo'n onrust in

onze Australische zusterkerken veroorzaakt dat zij hun lidmaatschap beëindigd hebben. En de twijfels die de Zuid-Afrikaanse zusterkerken hadden over de Westminster Confessie betekende &t zij niet eerder dan in 1989 lid werden. De onduidelijkheid is met de ICRC van 1997 weggenomen. Door het vierde artikel (over lidmaatschap) te wijzigen maakte men duidelijk wat er met 'eenheid in geloof' bedoeld wordt. Er was weinig bespre-

king, ook weinig bezwaren. Men was tevreden met het voorstel van de commissie bestaande uit twee Australische presbyteriaanse dominees. 'Eenheid in geloof' wordt nu zo omschreven: 'eenheid in het gereformeerde geloof zoals weergegeven in de confessies genoemd in de Basis'. Met andere woorden, men heeft het niet over eenheid in het geloof zelf, maar over die eenheid in het geloof die de Reformatoren van de zestiende eeuw opnieuw ontdekten. 'Eenheid in geloof' hoeft dus niet te impliceren dat er ook kerkelijke eenheid is, of een volledige zusterkerk-relatie tussen de lid-kerken van de ICRC betekent. De leden van de ICRC erkennen slechts, dat ze gezamenlijk één zijn in het feit dat alle leden hun geloof, hun leer, via de Reformatie gekregen hebben, en ijveren om zich aan die leer te houden.

Gereformeerde beginselen van zending

Ds. Bube, voorzitter van de Zendingen Commissie van de Orthodox Presbyterian Church (OPC), hield de eerste toespraak. Hij stelde, dat het aanbidden van God het doel van de kerkelijke zending behoort te zijn, en dat God voor zich een volk had uitverkoren om zijn glorie te manifesteren. En tot dit doel heeft God de kerk de taak gegeven om het Woord te prediken. De ambtsdragers van de kerk zijn tot dit prediken bekwaam alleen al omdat God hen die opdracht gegeven heeft. Experts' en 'consultants' mogen ons niet van onze taak afschrikken.

U begrijpt wel dat deze stellingen nogal wat discussie oproepen. Al gauw was men verdiept in het on-

derwerp van 'parachurch' (nevenkerkelijke) *organisaties*, organisaties die zending bedrijven maar niet tot een kerk(verband) behoren en zodoende ook geen verantwoording hoeven af te leggen aan een kerkenraad. Ds. Bube was van mening, dat het succes van de 'parachurch' organisaties een straf van God is op de kerk die haar taak verzuimd heeft, net zoals de stenen Jezus kunnen toejuichen wanneer de kinderen Gods het niet doen. Ds. Bube voegde hier aan toe dat het succes van de 'parachurch' ons niet moet verblinden: God heeft de sleutels van het koninkrijk aan de kerk gegeven.

Hierna kwam de geloofsbelijdenis op het zendingsveld in discussie. Ds. Bube was het met ds. Haak eens dat de geloofsbelijdenis op het zendingsveld aktueel moet zijn. Mensen die gewoon zijn hun voorouders te aanbidden moeten dit dan ook afwijzen in het doen van hun geloofsbelijdenis.

Ten laatste behandelde men de vraag of ook niet-ambtsdragers wel zending of evangelisatie kunnen bedrijven. Ds. Bube dacht van wel, zolang men maar wel onthoudt, dat de ambtelijke prediking het belangrijkste is in zending.

Het was dus een rustige discussie. Een discussie waar de afgevaardigden een beetje mee op gang kwamen. Ook een discussie waar in te zien was dat men op hetzelfde doel gericht was: het prediken van het zuivere Woord.

Diakonessen: ja of nee?

Het tweede referaat werd voorge dragen door dr. Hur, voorzitter van de ICRC en lid van de Presbyteriaanse Kerk van Korea (Kosin). Dr. Hui (= Huh) is in 1972 gepromoveerd in Kampen op een proefschrift over de ouderling.

Wat de ambten betreft volgt dr. Hur in het algemeen de lijn van prof. dr. Van Bruggen. Aangaande de diakenen en diakonessen gaat hij wat verder. Volgens hem is het diakenambt een ambt voor alle

Foto: C. J. Haak

diensten in de kerk. Dus niet slechts het inzamelen en verdelen van financiële hulp, maar ook het kosterswerk en het bezoeken van gemeenteleden. Dr. Hur wees er op dat alleen de mannen gezag mogen uitoefenen. Maar, omdat in het diakenambt gezag vrijwel geen rol speelt, is het ook toegestaan om vrouwen tot het diakenambt toe te laten. Dr. Hur wees naar verschillende bijbelteksten om zijn visie te ondersteunen. De Koreaanse kerken kennen al jaren de vrouwelijke diaken.

Dat niet iedereen het met dr. Hur eens was bleek al snel in de discussie die volgde. Vooral de gereformeerden kwamen vaak aan het woord. Is het in het ambt stellen van de vrouw niet een overreactie tegen het negeren van de vrouw binnen de kerk in de afgelopen eeuwen? vroeg een 'vrijgemaakte' afgevaardigde uit Zuid-Afrika. Wat was nu precies de taak van een diaken in de apostolische kerk?, vroeg prof. Velema. Een Indonesische afgevaardigde vond, dat ook de vrouwen wel mogen leren (n.a.v. Hand 17 : 27), als ze het maar niet met gezag doen. Er werd gevraagd naar de gewoonten binnen de oude kerk (dat wil zeggen de kerk in de eerste eeuwen na de periode van de Apostelen).

Ds. Den Butter wees er op, dat de NGB over het diakenambt spreekt, terwijl de Westminster Confessie

de diaken niet als ambtsdrager noemt. Er werd gediscussieerd over de verschillende gewoonten binnen de lid-kerken wat de handoplegging betreft. Ds. Haak vroeg meer begrip voor de Indonesiërs en Koreanen die vanuit hun eigen context tot hun kerk-structuren gekomen zijn; de tradities van Europa moeten niet de maatstaf voor anderen worden. Een 'vrijgemaakte' Canadees vroeg of er niet meer gebruik gemaakt moest worden van het Oude Testament in het bepalen van wat een ambt precies is. In elk antwoord bleef dr. Hur dicht bij zijn standpunten staan. Uiteindelijk gaf de presbyteriaan dr. Ward toe dat sommige uitdrukkingen in het referaat wat te ver gingen. Hij wilde dan ook i.p.v. 'over ambt' liever over 'dienst' spreken, en dan vooral met oog op de algemene 'dienst' die alle kerkleden hebben.

Was de discussie na de eerste lezing nogal wat kalm, met dit tweede referaat kwamen de afgevaardigden echt op gang. Toch bleek in de discussie dat het de deelnemers niet ging om eigen mening. Altijd ging men terug naar Schrift en belijdenis.

Samenwerking van kerk en staat

Ook dr. Beckett, lid van de Evangelical Presbyterian Church of Ire-

land, kwam met wat verrassende stellingen. Dr. Beckett is gepromoveerd niet in de theologie maar in de landbouwkunde. Na zijn studie is hij predikant geworden. Dr. Beckett stelde dat **God** gezag uitoefent over alle vormen van autoriteit op de aarde. De bijbel geeft geen voorkeur aan een bepaalde vorm van regering, en democratie als regering van de meerderheid is haastig omdat dan **niet** Gods onfeilbaar Woord maar de gedachten van de gevallen mens de baas zijn. Hoe wel kerk en **staat** onderscheiden moeten worden, **mag men** ze niet totaal **van** elkaar scheiden. Met verwijzing naar Nicea, Chalcedon, Dordt en **Westminster** (al deze vier synodes werden door regeringen bijeengeroepen) beweerde dr. Beckett, dat de staat zich mag bemoeien met de gang van zaken binnen de kerk. De kerk moet haar aandacht richten op het uitvoeren van de **zendingsopdracht**.

Nu moet u onthouden dat de afgevaardigden **naar** de ICRC vanuit verschillende landen komen. Dit **was** ook wel merkbaar in de discussie die volgde. **Op** een gegeven moment uitte een Indonesische afgevaardigde de mening, dat de kerk slechts voor de regering kan **bidden**; **een** taak in het bedrijven van politiek **is** er voor de christen niet **bij**. Dit laat **zien** dat niet slechts het 'gereformeerd' – zijn of 'presbyteriaans' – zijn de oorzaak van verschillende meningen kan zijn. Het verschil 'gereformeerd' en 'presbyteriaans' was wel duidelijk in de bespreking. Ds. Haak **was** er nog niet **van** overtuigd, dat **men** ook in **het** tijdperk van het nieuwe **verbond** moest streven na een **theocratie** zoals die in Israël bestond. Dr. Beckett bleef van mening **dat de kerk en de staat in samenwerking de gerechtigheid en godvruchtigheid moeten bevorderen**.

Presbyterianen wezen er op dat vandaag de **visie** van de 'covenanters' weer nodig was. 'Covenanters' zijn **mensen die** beweren dat **een** volk een verbond **moet** sluiten om rechtvaardig te leven (vg.

2 Kron. 34 : 31-32). Er werd ook op **gewezen** dat de **zendingsopdracht** spreekt **over** het tot discipelen maken van de 'volken'.

Ds. De Jager bracht een meer praktisch punt op tafel: als nu de **lidkerken** de vergadering eens vertellen hoe zij thuis met hun regering omgaan.

Al met al was dit een discussie waar vaart in zat. Verschil van mening, of misschien beter gezegd, van visie, was er wel.

Toch **ging men** als broeders met elkaar om.

Geen ordo maar historia salutis

Ordo salutis zijn Latijnse woorden die in de dogmatiek gebruikt worden om de heils-orde aan **te** duiden. Dr. Gaffin gebruikte ze nog iets breder, om aan te duiden alles **war** met **het geloofsleven van een persoon te maken heeft**. *Historia salutis* is ons beter bekend als **heilsgeschiedenis**. Net als K. Schilder legde Gaffin hier de nadruk op het eenmalige. Met deze onderscheiding probeerde dr. Gaffin de exegetische uitdagingen van de Charismatische beweging te weerleggen. Dr. Gaffin, lid van de OPC, heeft **aan** de VU gestudeerd en is goed thuis in de Nederlandse en Afrikaanse talen, wat **wel** in zijn voetnoten te zien is. In zijn toespraak ging hij in op **twee** punten: het **eenmalige van Pinksteren** en het **cessationisme**, de leer dat er na de Nieuwtestamentische periode geen nieuwe gezaghebbende openbaringen van de Heilige **Geest** meer zijn. Aangaande **het** eerste stelde dr. Gaffin, dat niet elke gelovige een 'Pinksteren' moet doormaken: een tweede **zegen** moet ontvangen of een doop met de Heilige Geest na een **waterdoop**. Pinksteren behoort namelijk tot de **heilsgeschiedenis** en is eenmalig, net als het sterven en opstaan van onze Heiland. Aangaande het tweede betoogde dr. Gaffin, dat de profetie na **Christus** slechts bestond tijdens het formeren van het Nieuwe **Testament**.

De stelling, dat de profetie **van het** Nieuwe Testament van lager **gezag** was omdat ze niet onfeilbaar **was**, en dus ook vandaag **nog** wel zou kunnen bestaan, werd door hem stellig **afgewezen** met exegetische en dogmatische argumenten. Na de toespraak konden de afgevaardigden er een nachtje over slapen. De toespraak werd 's avonds gehouden, en op dinsdagmorgen **ving** de bespreking aan. Het werd dan **ook** weer een levendige discussie.

Er werd gevraagd of wij als gereformeerden niet een attitude hebben die het emotionele onderdrukt en de charismatische beweging geen recht **kan** doen. Dr. Gaffin beaamde dit maar voegde eraan toe, dat wij wel op bijbelse grond **moeten** blijven i.v.m. gaven van openbaring, zoals het spreken in tongen. Er **werd** ook over het werk van de Geest in kinderen gesproken, en wat **dit** betekent voor het lid zijn van de kinderen in **de** kerk. Dr. Gaffin onderschreef, dat ook kinderen **leden** zijn **van** het lichaam van Christus. Hoewel prof. **Velema** het **met** dr. Gaffin eens was aangaande het eenmalige van Pinksteren, was hij van mening, dat dr. Gaffin Pinksteren 'te christologisch' verklaard **had**; **volgens** hem is er ook een pneumatologisch (Geestelijk) aspect. Ds. Den **Butter** vroeg, met **verwijzing** naar de Dordtse Leerregels, aandacht voor het feit dat **men van** twijfel naar zekerheid groeit in het geloof. Hierdoor ontstond een discussie over 'geestelijke opwekking' ('revivalism'). Dr. Gootjes **was** het eerder met dr. Gaffin eens dan met prof. Van Bruggen wat de doop met de Heilige Geest betreft: volgens de eerste twee is die doop wel het eenmalige gebeuren op Pinksteren. Wat het **cessationisme** betreft vond dr. Gootjes dat de zin 'De Geest heeft zichzelf in een doos gestopt' (namelijk, door zich te beperken tot het werken via de openbaring in de Schrift) aan de vrijheid van **de** Geest geen recht doet. De profetie **van** Johannes de Doper over de

doop met de Heilige Geest werd he-sproken, en er werd gevraagd of Martyn Lloyd-Jones **ook** charismatisch was. Dr. Gaffin gaf aan dat Lloyd-Jones wel door de **charismati**-ci gebruikt wordt, maar dan wel op een verkeerde manier.

U ziet, het werd een **lange** discussie. **Ook** een discussie die heel wat in de Schrift en de belijdenissen **groef**. Eenheid in de **strijd** tegen de **charismatici** was wel duidelijk onder de lid-kerken, evenals het feit dat **hei** voor allen een **aktuele** strijd is. Velen **waren** dan ook onder de indruk van de lezing en de discussie. 'Zeer waardevol.' **zei** dr. Hur als voorzitter.

Behoeftte aan het Woord in India

Als laatste hield ds. *David John* zijn referaat over 'de **dienst van het Woord onder de godsdienstige mensen van Azië (over het Hindoeïsme, het Boeddhisme, he? Jainisme, en het Zoroastrianisme)**'. Ds. John is lid van de kleine Free Church of Central India, het resultaat van **zen**-dingswerk van onze presbyteriaanse zusterkerken in Schotland, de Free Church. Het grootste deel van zijn lezing **gaf** een uiteenzetting over vier van de grote Aziatische religies. Met vele Indische termen en deskundige uitleg probeerde ds. John de afgevaardigden een beetje te laten proeven **hoe** ingewikkeld een cultuur **kan zijn** als die beheerst wordt door godsdiensten die zich ver van de **Schrift verwijde**-ren. In het tweede deel van zijn referaat vertelde ds. John over de geschiedenis van de kerk in India. Volgens hem heeft de Indiase **kerk** haar oorsprong in het **werk** van de apostel Thomas die in ongeveer 72 na Christus door **Brahmin-priesters** vermoord moet zijn. In een land dat bijna een miljard mensen telt, zijn er **nu** naar schatting zo'n 7,5 miljoen christenen zijn. Niet **veel** voor zo'n groot land. Zodoende is er ook grote behoefte aan zending. Lag hei aan de lezing? Het onderwerp, dat voor velen eigenlijk niet

Foto: C.J. Haak

zo dicht bij een eigen ervaring lag? Of misschien aan het feit dat **inmid**-dels de laatste dag van de conferentie aangebroken was? Was **men** moe van het lange vergaderen? Of van het uitstapje de dag daarvoor? In ieder geval, met de discussie over het referaat van ds. John ging het niet zo best. De tolerantie van het Hindoeïsme **werd in** bespreking gebracht, de invloed van het Shintoïsme in Japan op de maatschappij, de veranderende vorm van het Hindoeïsme in China, en de noodzakelijkheid om zulke godsdiensten aan te vallen en niet met hen in gesprek te treden. Maar **echt** op gang kwam de discussie niet.

De volgende conferentie in 2001

Naar aanleiding van een presentatie van ds. John **Ross** van *Christian Witness to Israel*, een **zendingsorganisatie** onder de vleugelen van de Fm Church of Scotland voor zending aan de Joden, werd **besloten** dat er op de volgende Conferentie (in 2001 in de Verenigde Staten) een toespraak gehouden **zal** worden over zending onder **de** Jaden. De behoefte hieraan **werd** dus door de lid-kerken algemeen gevoeld.

Ook van **groot belang** zal de discussie over **internationale** kerkelijke **gemeenschap** worden. De OPC kwam met een voorstel over dit onderwerp dat breedvoerig besproken

werd. Veel kwam naar boven, maar er zat weinig lijn in de discussie. Toen werd besloten dat, **aan** de hand van de ingediende **stukken** van de OPC, er op de Conferentie van 2001 twee referaten gehouden **zullen** worden over internationale kerkelijke eenheid en **kerkregering**. **Twee** referaten, zodat **men** het verhaal van de presbyteriaanse **kant** te horen krijgt, en vanuit het gereformeerde gezichtspunt. Hierin komt de **ICRC** tot haar bestemming. Want op die manier kan er **gedis**-cussieerd worden en kan **advies** uitgebracht **worden om** de eenheid onder de lid-kerken te **bevorderen**.

De moeite waard?

Is zo'n vergadering de moeite waard? We denken nog even aan de **woorden** van ds. Van Rongen, gesproken op de voorbereidende vergadering te Groningen in 1982: 'We mogen niet volstaan met een negatieve afwijzing van organisaties als de Wereldraad van Kerken, de International Council of **Christi**-an Churches, de Gereformeerde Oecumenische **Synode**. Maar dienen te bedenken dat naar de Schrift het samenwonen van broeders behoort bij Christus' **kerk**.'

Als inderdaad de Schrift, Gods Woord, dat aangeeft, **zouden wij** dan, in onze door moderne communicatiemiddelen zo klein geworden wereld, **nee** durven zeggen?

Het gereformeerde leven wacht een belangrijke verandering. Uiterlijk augustus 1999 moeten jongelui in het voortgezet onderwijs (havo en vwo) zich van overheidswege uitvoerig met kunst gaan bezighouden. In veel gereformeerde gezinnen zal dit een min of meer culturele revolutie betekenen.

Weerstand

Gereformeerden **lopen** traditioneel niet snel **warm** voor kunst. De eerste generaties na de kerkhervorming ijverden voor herstel van de bijbelse verkondiging **door** middel van het woord. Vooral de beelden de kunst moest het, begrijpelijk gezien het roomse **misbruik**, ontgelden. Taalkunst en muziek behielden een zekere belangstelling, vooral rond de vormgeving van de kerkzang. De **17e** eeuw kende een opleving in de literatuur, de schilderkunst en de architectuur. Daarna **nam** de gereformeerde **aandacht** voor en de deelname **aan** kunst onder invloed van piëtistische opvattingen af. **Pas** na 1900 is er weer sprake **van** enige opleving. Omdat veel kunstuitingen sinds die tijd doortrokken zijn **van** een wereldse levenshouding, bleef de gereformeerde weerstand tegen kunst bestaan. Veel artistiek begaafde jongelui van christelijken huize **werden** in het moderne **denken meegezogen** (Mondriaan) of **hielden** zich met moeite staande: 'Ik zie dus niet naar de **zwakke** inferieure leden, de **fouten**, de leiders enz., maar alleen of het Woord Gods **met** die eerbied **wordt** behandeld die het verdient en als **autoriteit** wordt beschouwd,

vergevende de verkeerde **opvattingen**, die bij onontwikkelden onvermijdelijk zijn. Ik mag me dus niet onttrekken' (Carel Lion Cachet over het **kunstklimaat** in de **Gereformeerde Kerken**, eerste helft van de **20e eeuw**).

Onontwikkeld

Kunst is gelukkig nooit **weg** geweest. Ondanks strijd in **kerk**, staat **en** maatschappij **zijn** er gereformeerden geweest die een lans **hebben** gebroken voor meer aandacht en belangstelling voor kunstuitingen. Maar de houding **van** de meerderheid **van** het kerkvolk was negatief. Zowel **Wielenga** (in 1940) als **Rookmaaker** (in 1962) hebben uitdrukkelijk **gewezen** op de crisis in de **gereformeerde wereld ten aanzien van** kunst. Wielenga: 'Het door God **aan** ieder **mensch** gegeven orgaan **voor** **schoonheid** is bij velen ongebruikt, afgestorven' (De Bijbel het **licht** voor **de kunst**, blz. 36). En Rookmaaker voegt daar aan toe dat jongeren in de **kerk** 'het gevoel hebben aan zichzelf te zijn overgelaten' in vragen rond kunst en amusement. 'Het weinige dat hen zou kunnen **helpen** is vaak omgeven met een **muur van** negatieve

beoordelingen of bereikt hen **een**-voudig niet door onbekendheid' (*Kunst en amusement*, blz. 10). Sinds deze **hartekreten** is er wel iets veranderd. De gereformeerde pers ging meer aandacht aan kunst schenken. Radio en televisie (Openbaar Kunstbezit) brachten veel kunstuitingen ook in de huiskamers van stoere gereformeerden. De belangstelling voor literatuur en koorzang **nam toe**. **Nieuwe** kerkgebouwen werden hoe langer hoe minder **preekschuren**. De veranderingen bleven echter beperkt tot incidentele gevallen. Leerlingen in het **gereformeerde** voortgezet onderwijs **kregen** tot 1970 **alleen** kunstonderwijs tot **examenniveau** op het gebied **van** de literatuur. Tekenende werd tot en met de laatste klas gegeven maar had een minimaal aantal uren. Andere kunstvormen **kwamen soms** in naschoolse activiteiten aan de orde, zoals muziek en toneel. Vanaf 1971 (op mavo en havo) of 1980 (op het vwo) is **het** mogelijk een **kunstvak** in het eindexamenpakket op te **nemen**: muziek, tekenen, handvaardigheid, textiele werkvormen. Het aantal leerlingen dat **daar** gebruik van **maakte** – als de school al de gelegenheid bood – bleef **gering**. De houding **van** gereformeerden ten opzichte van **kunst** veranderde zo maar weinig. De talen, **exacte vakken** en economie bleven de **kern** waarom het in de maatschappijen in de **kerk** draaide. Wel leverde de **moderne** wereld zijn bijdrage in de vorming **van** jonge christenen: populaire muziek en **dans**, strips, reclame, **kledingmode**. Bij de invoering **van** de basisvorming **nam** het aantal lessen **kunst weer af**. Veel gereformeerden **bleven** op **kunstgebied** onontwikkeld.

Meer belangstelling voor kunst, ook in de kerk... (Grote Kerk, Dordrecht).

Beschaving

In 1989 leverde de overheid een notitie: 'Kunst en cultuur in het voortgezet onderwijs'. De centrale gedachte daarin was: de kunstzinnige vakken bepalen mede het **beschavings** karakter van het onderwijs. Immers, een brede culturele vorming is van groot belang voor het voortbestaan van de samenleving als geheel. De consequentie van deze gedachtengang is het besluit om met ingang van augustus 1998 een nieuw vak verplicht te stellen in de bovenbouw van havo en vwo: Culturele en Kunstzinnige Vorming (**CKV**).

Wat betekent CKV voor de houding van gereformeerden ten opzichte van kunst? Allereerst dat alle jongeren op havo en vwo daarmee **direct** geconfronteerd worden en zodoende ook hun ouders. CKV is namelijk voor iedereen verplicht. De overheid stuurt deze leerlingen de concertzaal, de schouwburg, het museum en de wereldbibliotheek in. De school mag **zelf het examen** afnemen en kan daarin dus heel goed haar eigen identiteit bewaren, maar de kandidaten moeten wel zes (op de havo) of tien (op het vwo) culturele activiteiten hebben **bijgewoond**. In het zogeheten **exa-**

mendossier moet daar uitvoerig verslag van worden **gedaan**. Ook een openbare presentatie maakt deel uit van het examen. De leerlingen **kunnen** dan aan docenten, ouders en medeleerlingen laten zien of horen hoe zij hun culturele en artistieke ervaringen hebben verwerkt.

Een tweede punt is dat leerlingen en ouders zich meer zullen moeten openstellen voor – in **gereformeerde** ogen – nieuwere vormen van **kunst**, zoals film, ballet, opera, theater of popconcert. Veel van deze cultuuruitingen komen al **jaar** en dag via het televisiescherm de **gereformeerde** huiskamer binnen en zijn soms klakkeloos **geaccepteerd**. Toch zullen er ouders zijn die zich nog even bedenken, voordat zoon of dochter toestemming krijgt om **zo'n** culturele activiteit in het kader van **CKV**, **life** bij te **wonen**. Voor de school een goede gelegenheid om duidelijk te **maken** dat al die culturele talenten door God geschonken zijn en dankbaar gebruikt of genoten **mogen** worden. Waarbij ongetwijfeld op het punt van inhoud en levensbeschouwing de nodige noten **gekraakt** zullen worden.

Ten derde vraagt **het vak CKV** de aandacht van ouders en leerlingen ten aanzien van de beschaving, het totaal van de cultuur waar ze in leven. Het examenprogramma schrijft voor dat de leerlingen zich verdiepen in culturele samenhangen. Een **prachtgelegenheid** voor het gereformeerde onderwijs om **systematisch** allerlei uitingen van de gereformeerde cultuur voor het voetlicht te halen, zoals liturgie en

kerkmuziek, beeldtaal van de christelijke kunst, psalmberijmingen, vormgeving van het kerkgebouw of opvattingen **omtrent** 'Christus en cultuur'.

Meer kunstvakken

Behalve de grote veranderingen in het verplichte deel van het nieuwe havo- en vwo-examen rond **CKV** (officieel **CKV-1** geheten), verandert er in het **keuze** deel ook **het** een en ander. Wie van de vier **keuzepakketten** ('profielen') Natuur en Techniek, Natuur en Gezondheid, Economie en Maatschappij en Cultuur en Maatschappij, het laatste profiel kiest, moet verplicht het omvangrijke vak Culturele en Kunstzinnige Vorming 2 (CKV-2) gaan volgen. Naast algemene **kunsttheorie** en kunstvaktheorie (muziek- of kunstgeschiedenis, kunstbeschouwing) kiest de leerling uit vier **praktijkvakken**: muziek, beeldende vormgeving, **dans**, drama. De gereformeerde school **hoeft** niet per se deze vier vakken aan te bieden. Een beperktere keus voor de leerling is mogelijk. Maar invoering van deze vier vakken nu, is **een** goede kans om recht te **doen** aan alle kunstzinnige talenten van gereformeerde jongelui. Het onderwijs in **CKV** biedt dus een unieke gelegenheid om een nieuwe generatie **gereformeerde** jongelui meer kennis, belangstelling en gevoel bij te brengen voor cultuur in het algemeen en voor het christelijke kunstenaarschap in het bijzonder.

Ds. J. van Amstel

Over Gods leiding gesproken...

Indien er geen toeval bestaat, maar alles tot in de kleinste details leiding van God is, *waarom gebeuren de dingen dan zo?*

Een boek voor jongeren... en ouderen.

Ing. 112 pag., f 15,90

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Maria baarde haar eerstgeboren Zoon.
 Een kind zo ongewoon
 is in haar schoot gegeven
 tot redding van haar leven.
 Zij heeft zijn naam gehoord
 en zij bewaarde het hoge hemelwoord.

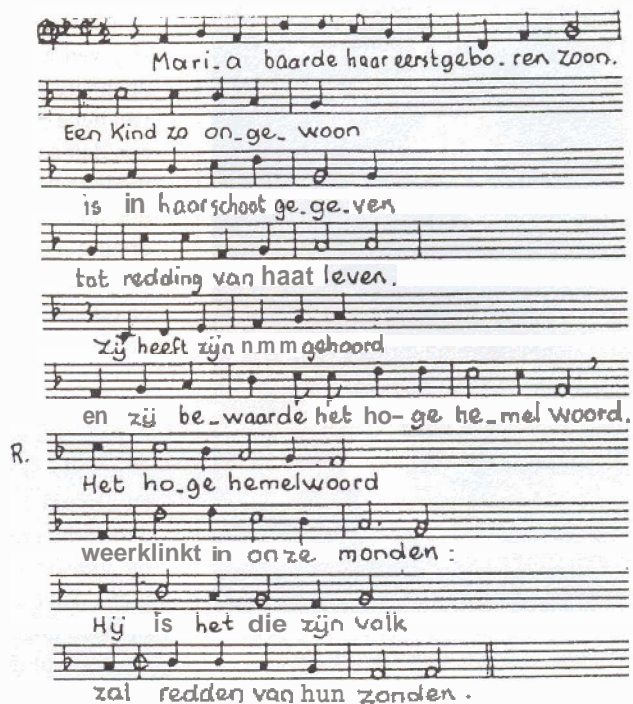
Refrein: Het hoge hemelwoord
 weerklinkt in onze monden:
 Hij is het die zijn volk
 zal redden van hun zonden.

Maria weet als zij Hem in doeken windt:
 een ingewikkeld Kind
 doet ons opnieuw beginnen
 in smetteloos wit linnen,
 een bruid die naar Hem hoort;
 een nieuw geluid is het neergedaalde Woord.

Refrein: Het hoge hemelwoord
 weerklinkt in onze monden:
 Hij is het die zijn volk
 zal redden van hun zonden.

Maria legde Hem in een kribbe neer.
 Haar Zoon is ook haar Heer;
 een plaats aan Hem gegeven
 wordt woning voor het leven,
 wordt tot een erepoort
 die vol zal zijn van het hoge hemelwoord.

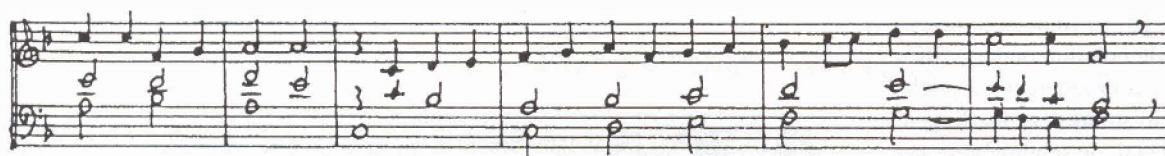
Refrein: Het hoge hemelwoord
 weerklinkt in onze monden:
 Hij is het die zijn volk
 zal redden van hun zonden.

Mari.a baarde haar eerstgebo.ren Zoon.
 Een Kind zo on.ge. woon
 is in haarschoot ge.ge.ven
 tot redding van haat leven.
 Zij heeft zijn naam gehoord
 en zij be.waarde het ho.ge he.mel Woord.
 R. Het ho.ge hemelwoord
 weerklinkt in onze monden :
 Hij is het die zijn volk
 zal redden van hun zonden .

Kerstlied bij Lucas 2 : 7 op de drieslag: baren,
 wikkelen, neerleggen.
 Refrein: Matth. 1 : 21b.

Tekst: Ria Borkent
 Muziek: Willem Vogel

Refrein

N nieuw uitgekomen

W.A.M. von Lindheim-Westerink, *Mensen met Toekomst*, f 5,-.

W.A.M. von Lindheim-Westerink, *Gevoelen handen*, f 5,-.

Twee gezamenlijke uitgaven van verenigingsbonden, bedoeld als 'gemeenteschets' met voorstudiemateriaal voor jonge jeugd, oudere jeugd en volwassenen.

D. Los, *Pastorale pastilles*, Goes 1997, f 22,-.

Enkele **grepen** uit een boeiend en veelzijdig pastoraat.

J.W. Maris e.a., *Opdat zij allen één* zijn, GSEV-reeks 36, Barneveld 1997, f 17,90.

Hoe meer de geestelijke groei gestalte krijgt, hoe **meer** de pijn schrijnt van de kerkelijke verdeeldheid. Luider dan ooit klinkt de roep tot eenheid. Dit thema **wordt** belicht in theologische en beschouwende artikelen.

F. Martin, *Oorlog in de kerkbanken - Overlevingsgids bij conflicten in de geloofsgemeenschap*, Heerenveen 1997, f 32,50.

Hete hangijzers: bidden, blijven, weggaan? Hoe leg ik het mijn kinderen uit? Vloerbedekking, aanvangstijd van de diensten, een theologische kwestie: dit boek had niet nodig moeten zijn, maar het is tict wel, volgens de auteur.

J.N. Noorlandt, *Tachtig over tachtig - een feestbundel voor ds. J.H. Velema ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag*, Amsterdam 1997, f 17,95.

Korte bijdragen voor een bekende christelijke gereformeerde voorman.

W.J. Ouweneel, *Wijs met de wetenschap - Inleiding tot een christelijke wetenschapsleer*, Leiden 1997, f 29,50.

'Wijs' omgaan met wetenschap, als we dat doen zullen we met behulp van de wetenschap 'wijs' kunnen worden.

Kunnen we als christenen ook trots zijn op de tegenwoordige wetenschapsbeoefening?

H.G.L. Peels, *De omkeer van God in het Oude Testament* (Apeldoornse studies 34), Apeldoorn 1997, f 17,50.

Rede gehouden bij de rectoraatsoverdracht aan de Theol. Universiteit van de Christ. Ger. kerken in Apeldoorn.

J.C. Schaeffer, *De plaats van Abraham Kuiper in 'De Vrije Kerk'*, Amsterdam 1997, f 39,50.

Het maandblad *De Vrije Kerk* verscheen van 1875 tot 1898, binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken en na de Vereniging van 1892, in de Gereformeerde Kerken. De schrijver heeft gelet op de houding van de redacteurs t.o.v. Kuypers visie en optreden.

W.H. Velema, *Zullen we lezen? - Over het gebruik van de Bijbel in het pastoraat*, Zoetermeer 1997, f 21,50.

Bijbelgebruik is niet vanzelfsprekend.

Waar ligt in het pastoraat de grens tussen dooddoener en terecht gebruik?

Prof. **Velema** geeft bezinning over en aanwijzingen voor het pastorale bijbelgebruik.

M meegelezen

Synodaal Gereformeerde Kerken 'op hun kop'

Trouw van 6 november jl. meldt, dat in de geplande Verenigde Protestantse Kerk een generale synode heel anders zal functioneren en ook anders zal worden samengesteld dan in de synodaal Gereformeerde Kerken tot nu toe gebruikelijk is. Strikt genomen worden de Gereformeerde Kerken hier op hun kop gezet:

Stel, de gereformeerde kerk van Zuid-Beijerland ziet helemaal niets in samengaan met de hervormden. Al die lustige bonders, daar willen ze niets mee te maken hebben. Dan kunnen de Zuid-Beijerlandse gereformeerden gemakkelijk voor zichzelf beginnen, met kerkgebouw, pastorie en al. Geen enkele instantie kan hun dat dan beletten.

Die vrijheid heeft alles te maken met de manier waarop de gereformeerden georganiseerd zijn: ze zijn autonoom. Het landelijk kerkverband heet niet voor niets 'Gereformeerde kerken in Nederland'. Die zelfstandigheid is te danken aan Abraham Kuiper die de plaatselijke kerk als het hart beschouwde. Plaatselijk bestond ook de enige permanente kerkelijke vergadering, nl. de kerkenraad. De rest, classis, particuliere en generale synode, was **bijzaak**, nodig om een aantal zaken gezamenlijk te regelen. Nu zullen er niet veel gereformeerden zijn, die geregeld bij zichzelf denken: 'gelukkig, als de nood aan de man komt kunnen we ons afscheiden', want de meeste kerkleden zijn zich van die kenmerkende zelfstandigheid niet bewust. Dat komt doordat óók in de gereformeerde kerken de bovenplaatselijk-

D. Los

Ds. D. Los

Pastorale pastilles

enkele grepen uit een boeiend en veelzijdig pastoraat

Graag wil de auteur die mensen tegemoet komen die hem vertelden zijn pepernoten te hebben opgezogen. Om er op die manier nog langer van te genieten. Een ware delicatessen voor de fijnproevers.

208 pag., ing., f 22,00

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Pastorale pastilles

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

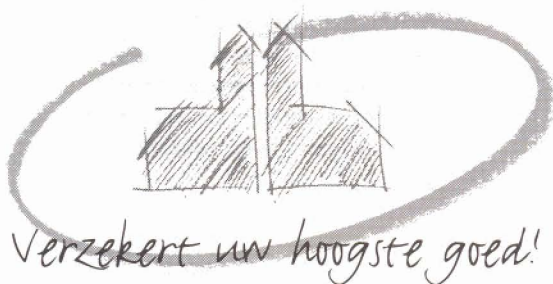
ke instanties **steeds** belangrijker geworden zijn. Nadat de eerste kerkelijke functionaris in dienst van de synode was aangesteld, volgden er in de tweede helft van de jaren zestig en de jaren zeventig steeds **meer**. De kerk werd een zaak van professionals. Inmiddels zien de gereformeerde kerken er bij oppervlakkige beschouwing precies zo uit als de hervormde kerk. Plaatselijke kerken, regionale bureaus en een ruim **bemand** hoofdkantoor, de gereformeerden in Leusden en de hervormden in Leidschendam. Veel kerkleden zullen dan ook niet wakker liggen van **een** kwestie die eind deze maand op tafel komt bij de gereformeerde synode: de verandering *van de manier waarop de afvaardiging naar die synode wordt geregeld*. 'Toch, strikt genomen, *worden de gereformeerde kerken hier op hun kop gezet*', zegt de gereformeerde kerkorde-specialist dr. L. Koffeman.

De gereformeerden zullen in verband met de voorgenomen eenwording met de hervormden, alvast moeten **gaan** sleutelen aan hun or-

ganisatievorm. Zij moeten opschuiven in *hervormde* richting, want de ontwerp-kerkorde van de Verenigde Protestantse **Kerk in Nederland** neemt wat de organisatie betreft veel hervormde **trekjes** over. Koffeman: 'De verschillen komen nog het duidelijkst aan het licht als het om financiën gaat. **Plaatselijke** gereformeerde kerken zijn er helemaal niet aan gewend dat **daar** toezicht op is: "moet dat nou, dat provinciale toezicht?"', hoor je dan. De kerkelijke cultuur is dat ze heel laconiek met de kerkorde omgaan. Men heeft daar weinig boodschap aan. **Maar** dat betekent **soms** ook dat rechtsposities heel slecht geregeld zijn. Daarom is veelal voor de hervormde organisatie gekozen'. Koffeman: 'Je kunt de gereformeerde kerken het best vergelijken met de **KNVB**; dat is een vereniging van (voetbal)verenigingen die elk hun eigen beleid voeren, maar die de KNVB nodig hebben om bepaalde zaken in groter verband te regelen. De hervormde kerk moet je vergelijken met de NCRV, **één** landelijke vereniging, met provinciale

en plaatselijke afdelingen. Beide organisatievormen kunnen heel goed naast elkaar bestaan. In geval van conflicten is het voor de rechter heel eenvoudig: hij zal een zaak **toetsen aan** de kerkorde van het eigen kerkverband. **Hei** wordt echter schuiven: wiens regel geldt dan? Voor deze overgangssituatie **nu**, moeten de gereformeerden **maatregelen** nemen. Daarbij gaat het om de manier waarop de afvaardiging naar de synode wordt geregeld en om de **vraag** of er een zogeheten 'permanente synode' moet komen. Vooral dit laatste betekent **een breuk** met het gereformeerde verleden, benadrukt Koffeman. Nu is de gereformeerde praktijk dat elke twee jaar een hele nieuwe synode aantreedt. Door er een permanente van te maken, zou je veel meer continuïteit krijgen, maar tegelijk wordt de vrijheid van de plaatselijke kerken beperkt. Koffeman geeft toe dat het hier uiteindelijk in Samen op Wegverband toch **van** zal komen, 'maar', legt hij uit, '**we** moeten toch van gedachten wisselen welke richting we uit willen.

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 ~~d12~~verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollandlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

Want stel dat **we zo'n** permanente synode willen, dan zal de kerkorde gewijzigd moeten worden. Over zo'n wijziging zullen de kerken zich vervolgens elk afzonderlijk moeten uitspreken. Iedereen kan dus van de veranderingen op de hoogte zijn'.

Afscheid van het gereformeerde kerkmodel?

Over hetzelfde onderwerp lezen **we** in *Kerkinformatie* van november:

In de toekomstige gezamenlijke kerk zal het heel anders gaan. In de concept-kerkorde is namelijk gekozen voor een *permanente* synode, waarin ambtsdragers zitten die zijn afgevaardigd door de klassicale vergaderingen. Volgens een rooster treedt elk jaar een kwart van de synodeleden af. Dat rooster **bepaalt** ook of **een** klassicale vergadering een predikant, een ouderling, **een** ouderling-kerkvoogd of een diaken moet afvaardigen. Op deze manier vernieuwt de synode zich voortdurend en geleidelijk en zijn dus zowel continuïteit als vernieuwing gewaarborgd.

Aan de gereformeerde synode wordt nu de vraag voorgelegd of het *wellicht wenselijk is om alvast te komen tot een permanente gereformeerde synode en een afvaardiging door de classes in plaats van door de particuliere synoden*. Argumenten daarvoor zijn dat het dan te zijner tijd gemakkelijker zal zijn om de **synoden** van de drie kerken samen te voegen tot één synode, dat het wenselijk is de band tussen de classes en de synode **vast te verstevigen** en dat het programmeren van stukken voor de (huidige) **gezamenlijke synodevergaderingen** gemakkelijker zou worden. De huidige wijze van wisselen van synoden bemoeilijkt dit namelijk.

In **een** rapport **aan** de gereformeerde synode leggen deputaten voor de Kerkorde uit welke **synodewijzigingen** er **voor het één en ander nodig** zouden zijn en wat de **voort-** en **nadelen** zijn. Ook gaan zij in op al-

ternatieven zoals het verlengen of juist verkorten van de **zittingstermijn** van de synode **en** het invoeren van **één** van beide mogelijkheden, dus **of** een permanente synode **of** afvaardiging door de classis. Er wordt geen kant-en-klaar **besluitvoorstel** aan de synode voorgelegd. Eerst wil men in de vergadering van eind november een *gezamenlijk beraad over de verschillende opties*. Op basis van een principebesluit kunnen deputaten dan aan het werk om concrete voorstellen te **formuleren**. Die zouden in november 1998 op de tafel van de synode kunnen liggen.

Kerkasiel en tentenkamp

In het Oecumenisch Bulletin van de *Raad van Kerken in Nederland* van november zet secretaris *Ineke Bakker* **uiteend** hoe de Raad aankijkt tegen kerkasiel en tentenkamp:

Kerkasiel

Kerkasiel komt op verscheidene plaatsen in **ons** land voor, waar lokale kerkgemeenschappen in geweten menen tijdelijk onderdak te moeten bieden aan uitgeprocedeerde asielzoekers. Formeel **bestaat** dit kerkelijk asielrecht niet meer. De Raad van Kerken benadrukt echter de ruimte van lokale kerkgemeenschappen om in uiterste nood kerkasiel te verlenen. Wanneer na een zeer zorgvuldige afweging een **gemeente** of parochie tot de conclusie komt dat er in het geval van een bepaalde asielzoeker sprake is van een *fundamentele bedreiging* of van een *fundamenteel onrecht die de totaliteit van een mensenleven raken*, kan zij besluiten tot kerkasiel over te gaan. De noodzaak daartoe **valt** niet objectief aan te geven, maar wel kan op basis van informatie over de veiligheidssituatie in een land of over humanitaire aspecten met **argumenten** onderbouwd worden of iemand werkelijk gevaar loopt bij terugkeer. Kerkasiel kan dan **een adempauze** zijn om tijd te winnen en die tijd te benutten voor een heroverweging

van alle juridische, sociale en humanitaire gezichtspunten. Het heeft geen zin kerkasiel te verlenen, als er werkelijk geen enkel zicht op een verblijfsvergunning voor **mensen** is. De **Raad** van Kerken meent dat een illegaal verblijf in Nederland op den duur geen perspectief biedt. Vele uitgeprocedeerde asielzoekers **lopen** geen gevaar bij terugkeer en kunnen in principe terug.

In de praktijk gaat het bij kerkasiel in ons land om enkele tientallen gevallen per jaar, terwijl het **aantal** uitgeprocedeerde asielzoekers in de duizenden loopt. Voorzover de Raad bekend, worden in alle gevallen de autoriteiten ingelicht. Bovendien is het verlenen van onderdak aan vreemdelingen die met uitzetting bedreigd worden geen strafbare handeling.

Tentenkamp

Er zijn echter ook **uitgeprocedeerde** asielzoekers die niet terug kunnen. **Bijvoorbeeld**, omdat ze geen geldige reisdocumenten kunnen krijgen, omdat ze **statenloos** zijn, of omdat hun land van herkomst hen niet als onderdaan erkent. Zij zijn de zogenaamde *'technisch oh-verwijderbare vreemdelingen'*, mensen die **om** technische redenen niet naar hun land terug kunnen gaan. Voor enkelen van deze mensen **heeft** de Raad van Kerken samen met de Stichting INLIA en lokale kerken in **Drente** het tentenkamp in de bossen **van Dwingeloo** opgezet als een **tijdelijke** actie, **om** aandacht te vragen voor de uitzichtloze situatie van deze mensen. Zij worden in bepaalde gevallen door de overheid op **straat** gezet en zoeken dan hulp bij kerken en andere maatschappelijke organisaties. Het gaat hier niet om **een** vorm van asiel, dus **ook** niet om *'tentasiel'*, maar om *humanitaire* hulp aan **mensen die op straat staan**.

De afgelopen weken spitste de discussie zich toe op de vraag of zij dat nu aan zichzelf te wijten hebben of niet. **Is het hun** eigen schuld dat zij niet terug kunnen keren? In

de Tweede Kamer tekent zich nu een meerderheid af van Kamerleden die vinden dat mensen die buiten hun schuld niet verwijderd kunnen worden, een voorlopige verblijfsvergunning **moeten** krijgen **en** in de reguliere opvang **opgevangen** moeten worden. Moeilijker ligt het voor asielzoekers **van** wie de ambtenaren menen dat zij **niet** meewerken. Naar de mening van de kerken is het belangrijk na te gaan **wat** precies onder 'niet-meewerken' verstaan wordt. Als iemand zegt liever in Nederland te willen blijven, maar wel alle formulieren invult en zich bij de ambassade presenteert, is dat dat 'niet-meewerken'? Maar zelfs als mensen werkelijk niet meewerken, is het, naar de mening van de kerken, ongewenst mensen op straat te zetten. Zij kunnen beter **een** uiterst beperkte vorm van opvang krijgen, waarin zij intensief begeleid worden naar acceptatie van het feit dat **er** voor hen geen toekomst in Nederland is en waarin er naar reële alternatieven voor hen gezocht **wordt**. Anders zijn zij aangewezen op een bestaan op **straat**, in de **illegaliteit**, met alle **maatschappelijke** problemen **vandien**.

Afloop

Hoe het allemaal zal aflopen, is nog niet duidelijk. Voor de kerken is het op straat zetten van mensen onaanvaardbaar. Lokale gemeenten en parochies zullen, in geval van nood, zoveel mogelijk proberen mensen op te vangen en hulp te **bieden**. Dat neemt niet **weg** dat de Raad van mening is **dat de opvang van deze mensen een overheidstaak** is. Het tentenkamp is mede bedoeld om overheid en politici op die taak te wijzen.

Nu het de HERE behaagd heeft

mevrouw H.G. te Velde-Westerik

uit dit aardse leven tot Zich te roepen,
willen redactie en uitgever **van De Reformatie**
hun oprechte deelneming betuigen
aan hun hoofdredacteur, **prof. dr. M. te Velde**,
met het grote verdriet dat in het leven
van **hem en zijn gezin gekomen is**.
We wensen hem en zijn kinderen toe,
dat **God** hen nu en in de **toekomst**
met Zijn troost nabij zal zijn.

Voor de redactie,
G.J. van Middelkoop
Voor de uitgever,
J.M. Smit

Midden in de dood
zijn wij **in** het leven
want Eén breekt het brood
om met ons te leven
midden in de dood.

Dood is in ons bloed,
dood voor onze ogen,
maar Hij **geeft** ons **moed**,
dat wij **leven mogen**
met de dood in 't bloed.

Dat wij uit de dood
opstaan om te leven,
etend van het brood
dat Hij heeft gegeven
midden in de dood.

Lamp voor onze voet,
licht voor onze ogen
geef **ons levensmoed**
met de dood voor ogen,
met de dood in 't bloed.

Jezus, uit de dood,
opgestaan tot leven,
wees voor ons **het brood**,
dat wij in U leven
midden in de dood.

Wees voor ons de wijn,
dat wij van U drinken.
Wees voor ons de pijn,
dat wij in U zinken,
dat wij in **U** zijn.

muus jacobse

Gezang 359
(Liedboek voor de kerken)

